

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Πλαίσιο για κοινωνοφελείς περιουσίες, ιδρύματα, σχολάζουσες κληρονομίες και δωρεές προς το Δημόσιο - Παρεμβάσεις σε Κώδικες Φορολογίας Εισοδήματος, Περιουσίας και Φ.Π.Α. - Σύσταση, αποστολή και αρμοδιότητες του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου με την επωνυμία “ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΛΥΜΠΙΩΝ ΚΑΙ ΖΑΠΠΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ” - Διατάξεις αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους και λοιπές διατάξεις»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάστηκε η ΔιάρκΗΣ Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, αποτελείται από διακόσια εξήντα (260) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος των διατάξεων του νόμου, διαρθρώνεται δε σε τέσσερις (4) Ενότητες.

Με την Ενότητα I (άρθρα 1-131), η οποία αποτελείται από έντεκα Μέρη (Α΄ -ΙΑ΄), θεσπίζεται νέο πλαίσιο ρυθμίσεων για κοινωνοφελείς περιουσίες, ιδρύματα, σχολάζουσες κληρονομίες και δωρεές προς το Δημόσιο.

Με το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-4), υπό τον τίτλο «Γενικές Διατάξεις», ορίζεται ο σκοπός (άρθρο 1), το αντικείμενο (άρθρο 2), το πεδίο εφαρμογής της Ενότητας I (άρθρο 3) και δίδονται οι αναγκαίοι ορισμοί (άρθρο 4).

Με το Μέρος Β΄ (άρθρα 5-6), υπό τον τίτλο «Ηλεκτρονικό Μητρώο Κοινωνοφελών Περιουσιών», προβλέπεται η δημιουργία Ηλεκτρονικού Μητρώου Κοινωνοφελών Περιουσιών (εφεξής «Η.Μ.ΚΟΙ.Π.») (άρθρο 5) και θεσπίζεται υποχρέωση ανάρτησης στοιχείων σε αυτό (άρθρο 6).

Το Μέρος Γ' (άρθρα 7-25), υπό τον τίτλο «Ίδρυμα Διαχείρισης και Εκκαθάρισης Κληρονομιών και Αδρανών Κοινωφελών Περιουσιών», περιλαμβάνει τρία (3) Κεφάλαια (Α'-Γ'). Με το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 7-9), υπό τον τίτλο «Σύσταση, Αποστολή και Αρμοδιότητες», συνιστάται «Ίδρυμα Διαχείρισης και Εκκαθάρισης Κληρονομιών και Αδρανών Κοινωφελών Περιουσιών» (εφεξής «Φορέας») (άρθρο 7), καθορίζονται δε η αποστολή και οι αρμοδιότητές του (άρθρο 8), καθώς και η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του (άρθρο 9). Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 10-18), υπό τον τίτλο «Διοίκηση, Πόροι και Έλεγχος του Φορέα», ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα όργανα διοίκησης του Φορέα (άρθρο 10), τα μέλη και τη θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου (άρθρο 11), τις αρμοδιότητες (άρθρο 12) και τη λειτουργία του (άρθρο 13), τις αρμοδιότητες του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 14), τις αμοιβές και τις αποζημιώσεις του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 15), τους πόρους και τον τρόπο χρηματοδότησης έργων και προγραμμάτων του Φορέα (άρθρο 16), τη σύναψη και την εκτέλεση συμβάσεων (άρθρο 17), καθώς και τον τρόπο διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου (άρθρο 18). Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 19-25), υπό τον τίτλο «Λειτουργία και Στελέχωση του Φορέα», περιλαμβάνει διατάξεις για τη σύσταση θέσεων προσωπικού (άρθρο 19), τον τρόπο στελέχωσής τους (άρθρο 20), την πλήρωση της θέσης του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 21), τις αποδοχές του προσωπικού (άρθρο 22), το γενικό λογαριασμό εσόδων (άρθρο 23), την έκθεση πεπραγμένων και αποτελεσμάτων (άρθρο 24), καθώς και τη διαχειριστική χρήση και τον οικονομικό και διαχειριστικό έλεγχο του Φορέα (άρθρο 25).

Το Μέρος Δ' (άρθρα 26-39), υπό τον τίτλο «Γενικό Πλαίσιο Εποπτείας Κοινωφελών Περιουσιών», περιλαμβάνει τέσσερα (4) Κεφάλαια (Α'-Δ'). Με το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 26-29), υπό τον τίτλο «Εποπτεία Κοινωφελών Περιουσιών και Υποχρεώσεις Ενημέρωσης», εισάγονται ρυθμίσεις για το πλαίσιο εποπτείας των κοινωφελών περιουσιών (άρθρο 26), την υποχρέωση δήλωσης κοινωφελών περιουσιών και την πρόβλεψη καταβολής χρηματικής επιβράβευσης υπόδειξης (άρθρο 27), την υποχρέωση ενημέρωσης της εποπτεύουσας αρχής για περιουσίες που διατίθενται υπέρ κοινωφελούς σκοπού, η οποία βαρύνει τους δικαστικούς γραμματείς και τις προξενικές αρχές (άρθρο 28), καθώς και τους συμβολαιογράφους, την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (εφεξής «ΑΑΔΕ»), τα πιστωτικά ιδρύματα και κάθε άλλο πρόσωπο που έχει συμβληθεί με τον διαθέτη/δωρητή κοινωφελών περιουσιών (άρθρο 29). Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 30-31), υπό τον τίτλο «Κεντρικό Συμβούλιο Κοινωφελών Περιουσιών», συνιστάται Κεντρικό Συμβούλιο Κοινωφελών Περιουσιών (άρθρο 30) και καθορίζονται οι αρμοδιότητές του (άρθρο 31). Με το

Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 32-37), υπό τον τίτλο «Εκτέλεση και Ερμηνεία Ιδρυτικών Πράξεων - Μεταβολή Σκοπού και Τρόπου Αξιοποίησης Κοινωφελών Περιουσιών - Δίκες Κοινωφελών Περιουσιών», καθορίζονται, αφενός, το πλαίσιο για την εκτέλεση και την ερμηνεία ιδρυτικών πράξεων, και, αφετέρου, οι προϋποθέσεις μεταβολής του σκοπού ή της αξιοποίησης μιας κοινωφελούς περιουσίας (άρθρο 32). Καθορίζονται, επίσης, η διαδικασία υποβολής και δημοσιότητας της αίτησης μεταβολής του σκοπού ή του τρόπου αξιοποίησης (άρθρο 33), οι συνέπειες δικαστικής απόφασης για τη μεταβολή του σκοπού ή του τρόπου αξιοποίησης (άρθρο 34), οι προϋποθέσεις για την επιστροφή στον αρχικό τρόπο αξιοποίησης (άρθρο 35), τα νομιμοποιούμενα πρόσωπα και η διαδικασία διεξαγωγής των σχετικών με τις κοινωφελείς περιουσίες δικών (άρθρο 36), ενώ παρέχεται η δυνατότητα στους εκτελεστές διαθηκών και στον Φορέα να λαμβάνουν πληροφορίες από δημόσιους φορείς, ανεξάρτητες αρχές και φυσικά ή νομικά πρόσωπα που κατέχουν στοιχεία σχετικά με κοινωφελή περιουσία (άρθρο 37). Με το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 38-39), υπό τον τίτλο «Πόροι και Δαπάνες Διοίκησης - Διαχείρισης Κοινωφελών Περιουσιών», ρυθμίζονται ζητήματα, αφενός, για τη διαχείριση καταθέσεων που προέρχονται από τις κοινωφελείς περιουσίες (άρθρο 38) και, αφετέρου, για τους πόρους και τα έξοδα διοίκησης και εποπτείας κοινωφελών περιουσιών (άρθρο 39).

Το Μέρος Ε´ (άρθρα 40-64), υπό τον τίτλο «Κοινωφελή Ιδρύματα και Αυτοτελείς Περιουσίες», περιλαμβάνει πέντε (5) Κεφάλαια (Α´-Ε´). Το Κεφάλαιο Α´ (άρθρα 40-54), υπό τον τίτλο «Σύσταση και Λειτουργία Κοινωφελών Ιδρυμάτων», περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την ιδρυτική πράξη (άρθρο 40), τη σύσταση (άρθρο 41) και τον οργανισμό κοινωφελούς ιδρύματος (άρθρο 42), τον τρόπο κατανομής περιουσίας σε περίπτωση που τίθενται περισσότεροι σκοποί ή σε περίπτωση συγκληρονομίας του ιδρύματος με άλλο πρόσωπο (άρθρο 43), τη συγχώνευση και τη διάλυση κοινωφελούς ιδρύματος (άρθρο 44), τη διοίκησή του (άρθρο 45), καθώς και την παύση των μελών της διοίκησης (άρθρο 46). Περαιτέρω, ρυθμίζονται ζητήματα για τη διαχείριση της περιουσίας κοινωφελούς ιδρύματος (άρθρο 47), την κατ' εξαίρεση άσκηση προληπτικού ελέγχου από την εποπτεύουσα αρχή (άρθρο 48), την αξιοποίηση των χρηματικών διαθεσίμων κοινωφελούς ιδρύματος (άρθρο 49), τη σύσταση φορέων αξιοποίησης της περιουσίας των κοινωφελών ιδρυμάτων (άρθρο 50), τη σύμπραξη μεταξύ κοινωφελών ιδρυμάτων καθώς και με φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (άρθρο 51), την παραχώρηση χρήσης ακινήτου κοινωφελούς ιδρύματος σε φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (άρθρο 52), την ανάρτηση οικονομικών καταστάσεων (άρθρο 53) και τις συνέπειες της μη ανάρτησής τους (άρθρο 54). Το Κεφάλαιο Β´ (άρθρα 55-58), υπό τον τίτλο

«Αυτοτελείς Περιουσίες», περιλαμβάνει διατάξεις για την ιδρυτική πράξη (άρθρο 55) και τους κανόνες διαχείρισης των αυτοτελών περιουσιών (άρθρο 56), τη διαδικασία συγχώνευσης με την περιουσία κοινωφελούς ιδρύματος ή άλλη αυτοτελή περιουσία (άρθρο 57), καθώς και τη διαδικασία εκκαθάρισης της αυτοτελούς περιουσίας (άρθρο 58). Με το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρο 59), υπό τον τίτλο «Υποτροφίες - Οικονομικές Ενισχύσεις - Βοηθήματα - Βραβεία», καθορίζεται η διαδικασία χορήγησης υποτροφιών, οικονομικών ενισχύσεων, βοηθημάτων και βραβείων από κοινωφελή ιδρύματα και αυτοτελείς περιουσίες. Με το Κεφάλαιο Δ΄ (άρθρα 60-61), υπό τον τίτλο «Διασφάλιση Βιωσιμότητας Κοινωφελών Ιδρυμάτων και Αυτοτελών Περιουσιών», ρυθμίζονται ζητήματα αναφορικά με την πρόσκαιρη αδυναμία των κοινωφελών ιδρυμάτων και των αυτοτελών περιουσιών να εκπληρώσουν τον κοινωφελή σκοπό τους (άρθρο 60) και προσδιορίζονται τα μέτρα άρσης της (άρθρο 61). Με το Κεφάλαιο Ε΄ (άρθρα 62-64), υπό τον τίτλο «Αδρανή Κοινωφελή Ιδρύματα - Αυτοτελείς Περιουσίες», καθορίζονται οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού κοινωφελών ιδρυμάτων και αυτοτελών περιουσιών ως αδρανών (άρθρο 62), οι προϋποθέσεις και η διαδικασία υποβολής σχεδίου επαναδραστηριοποίησης προς την εποπτεύουσα αρχή (άρθρο 63), καθώς και η διαδικασία ανάθεσης της προσωρινής και της οριστικής διοίκησης της περιουσίας των αδρανών κοινωφελών ιδρυμάτων και αυτοτελών περιουσιών (άρθρο 64).

Το Μέρος ΣΤ΄ (άρθρα 65-75), υπό τον τίτλο «Περιουσίες για την Εκπλήρωση Κοινωφελών Σκοπών που επιδιώκονται από Πρόσωπα Άλλα εκτός του Δημοσίου», περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τους εκτελεστές διαθηκών (άρθρο 65), την εκκαθάριση και διανομή της περιουσίας (άρθρο 66), τη διαδικασία επιλογής κοινωφελούς σκοπού ή έργου ή τρόπου εκτέλεσής του, όταν η σχετική αρμοδιότητα έχει ανατεθεί σε εκτελεστή ή τρίτο πρόσωπο (άρθρο 67), την υποχρέωση ανακοίνωσης κληροδοσιών υπέρ κοινωφελών σκοπών στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και εκκαθάρισής τους (άρθρο 68), τους όρους σχετικά με την εκπλήρωση κοινωφελούς σκοπού, με πρόταση του εκτελεστή και έγκριση της εποπτεύουσας αρχής (άρθρο 69), τις πράξεις διαχείρισης εκ μέρους του εκτελεστή διαθήκης (άρθρο 70) και την τεχνική υποστήριξή του (άρθρο 71). Περαιτέρω, καθορίζονται ζητήματα σχετικά με τη χορήγηση υποτροφιών (άρθρο 72), την υποχρέωση του εκτελεστή διαθήκης για την υποβολή ετήσιου απολογισμού εκκαθάρισης στο Η.Μ.ΚΟΙ.Π. (άρθρο 73), τη λήξη του έργου του εκτελεστή διαθήκης και τη λογοδοσία του (άρθρο 74), καθώς και την καταβολή εύλογης αμοιβής και αποζημίωσης των δαπανών του (άρθρο 75).

Το Μέρος Ζ΄ (άρθρα 76-98), υπό τον τίτλο «Καταλειφθείσες Περιουσίες Υπέρ του Δημοσίου», περιλαμβάνει τέσσερα (4) Κεφάλαια (Α΄-Δ΄). Το Κεφά-

λαιο Α' (άρθρα 76-79), υπό τον τίτλο «Αποδοχή ή Αποποίηση, Χρέη και Βάρη Κληρονομίας - Υποχρεώσεις Τρίτων - Ανάρτηση Οικονομικών Καταστάσεων», ρυθμίζει ζητήματα για την αποδοχή ή αποποίηση κληρονομιών υπέρ του Δημοσίου και τις σχετικές δίκες του Δημοσίου (άρθρο 76), τα χρέη και τα βάρη της κληρονομίας και τις δαπάνες διαχείρισης και εκκαθάρισης (άρθρο 77), ενώ, επιπροσθέτως, θεσπίζονται υποχρεώσεις τρίτων οφειλετών ή κατόχων περιουσιακών στοιχείων της κληρονομίας (άρθρο 78) και προβλέπεται η ανάρτηση οικονομικών καταστάσεων εκ μέρους του Φορέα (άρθρο 79). Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 80-86), υπό τον τίτλο «Κληρονομίες και Κληροδοσίες Υπέρ του Δημοσίου Χωρίς Όρο», περιλαμβάνει διατάξεις για την εκκαθάριση της περιουσίας (άρθρο 80), τη διαχείριση των χρημάτων, τιμαλφών, κινητών αξιών και απαιτήσεων (άρθρο 81), την εκποίηση και εκμίσθωση κινητών και ακινήτων (άρθρο 82), την είσπραξη και την καταβολή χρηματικών κληροδοτημάτων (άρθρο 83), τη διαδικασία εκκαθάρισης κληρονομίας σε περίπτωση συγκληρονόμων (άρθρο 84), τις περιουσίες που καταλείπονται χωρίς όρο ή τρόπο υπέρ των Ενόπλων Δυνάμεων (άρθρο 85), καθώς και το σημείο περάτωσης του έργου του Φορέα και το περιεχόμενο της λογοδοσίας του (άρθρο 86).

Με το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 87-91), υπό τον τίτλο «Κληρονομίες Υπέρ του Δημοσίου για Εκτέλεση Ορισμένου Κοινωφελούς Σκοπού», ρυθμίζονται ζητήματα για την υπαγωγή περιουσιών στη διαχείριση του Φορέα (άρθρο 87), την ταμειακή διαχείριση κεφαλαίων (άρθρο 88), τη διενέργεια διαχειριστικών πράξεων (άρθρο 89), την εκτέλεση έργων (άρθρο 90) και τη χορήγηση υποτροφιών (άρθρο 91). Με το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 92-98), υπό τον τίτλο «Εξ Αδιαθέτου Κληρονομική Διαδοχή Ελληνικού Δημοσίου», ορίζεται η έννοια της σχολάζουσας κληρονομίας (άρθρο 92) και καθορίζονται ζητήματα σχετικά με την Επιτροπή Σχολάζουσών Κληρονομιών (άρθρο 93), τη δημιουργία και τη λειτουργία Ψηφιακής Πλατφόρμας και Ενιαίου Ψηφιακού Μητρώου Σχολάζουσών Κληρονομιών (άρθρο 94), την έναρξη της διαδικασίας αναγνώρισης κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου (άρθρο 95), τη διοίκηση και τη διαχείριση της σχολάζουσας κληρονομίας (άρθρο 96), την αναγνώριση κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου από σχολάζουσα κληρονομία (άρθρο 97) και την αμφισβήτηση του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου (άρθρο 98).

Το Μέρος Η' (άρθρα 99-103), υπό τον τίτλο «Μητρώο Πιστοποιημένων Ελεγκτών Κοινωφελών Περιουσιών, Διαχειριστικός Έλεγχος, Πειθαρχικές Παραβάσεις, Ποινικές και Διοικητικές Κυρώσεις», περιλαμβάνει δύο (2) Κεφάλαια (Α'-Β'). Με το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 99-101), υπό τον τίτλο «Διαχειριστικός Έλεγχος», προβλέπεται η δημιουργία Μητρώου Πιστοποιημένων Ε-

λεγκτών Κοινωφελών Περιουσιών (άρθρο 99) και προσδιορίζονται ζητήματα σχετικά με τον διαχειριστικό έλεγχο (άρθρο 100) και την τήρηση λογιστικών αρχείων (άρθρο 101). Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 102-103), υπό τον τίτλο «Πειθαρχικές και Ποινικές Ευθύνες», καθορίζονται ζητήματα πειθαρχικών παραβάσεων και διοικητικών κυρώσεων (άρθρο 102), καθώς και πλαίσιο επιβολής ποινικών κυρώσεων (άρθρο 103).

Το Μέρος Θ' (άρθρα 104-109), υπό τον τίτλο «Δωρεές προς τον Δημόσιο Τομέα», περιλαμβάνει δύο (2) Κεφάλαια (Α'-Β'). Το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 104-105), υπό τον τίτλο «Διαδικασία Δωρεών», καθορίζει τη διαδικασία της δωρεάς προς το Δημόσιο ή εποπτευόμενο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (άρθρο 104), προβλέπει την υποχρεωτική ηλεκτρονική καταχώριση και θεσπίζει εξαιρέσεις από αυτή (άρθρο 105). Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 106-109), υπό τον τίτλο «Κατηγορίες Δωρεών», ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τις κατηγορίες δωρεών και ειδικότερα τις δωρεές κινητών πραγμάτων και παροχής υπηρεσιών (άρθρο 106), τις δωρεές ακινήτων (άρθρο 107), τις δωρεές χρηματικών ποσών (άρθρο 108) και τις δωρεές προς φορέα του δημόσιου τομέα χρηματικών ποσών για προμήθεια αγαθών, εκτέλεση έργου, παροχή υπηρεσιών, μελετών ή δωρεά αυτούσιων μελετών ή έργων (άρθρο 109).

Με το Μέρος Ι' (άρθρα 110-114), υπό τον τίτλο «Παρεμβάσεις στους Κώδικες Φορολογίας Εισοδήματος, Φορολογίας Περιουσίας, Φόρου Προστιθέμενης Αξίας και στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας», τροποποιούνται διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος ως προς τη φορολόγηση των ιδρυμάτων και κληροδοτημάτων (άρθρο 110), του Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας ως προς την απαλλαγή των κοινωφελών ιδρυμάτων και των αυτοτελών περιουσιών από τον φόρο κληρονομιών (άρθρο 111) και τον φόρο δωρεών (άρθρο 112), καθώς και του Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας ως προς την απαλλαγή από ΦΠΑ παράδοσης αγαθών και παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο δωρεών προς το Δημόσιο και φορείς του δημόσιου τομέα (άρθρο 113). Επίσης, τροποποιείται το άρθρο 825 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αναφορικά με την αρμοδιότητα του Εφετείου Αθηνών και του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών για την ερμηνεία διαθήκης υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών (άρθρο 114).

Το Μέρος ΙΑ' (άρθρα 115-131), υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές, Τελικές, Μεταβατικές και Καταργούμενες Διατάξεις Ενότητας Ι», περιέχει εξουσιοδοτικές διατάξεις του Μέρους Β' (άρθρο 115), του Μέρους Γ' (άρθρο 116), του Μέρους Δ' (άρθρο 117), του Μέρους Ε' (άρθρο 118), του Μέρους ΣΤ' (άρθρο 119), του Μέρους Ζ' (άρθρο 120), του Μέρους Η' (άρθρο 121) και του Μέρους Θ' (άρθρο 122), τελικές διατάξεις του Μέρους Ε' (άρθρο 123) και του Μέρους Ζ' (άρθρο 124), μεταβατικές διατάξεις του Μέρους Β' (άρ-

θο 125), του Μέρους Γ´ (άρθρο 126), του Μέρους Δ´ (άρθρο 127), του Μέρους ΣΤ´ (άρθρο 128), του Μέρους Θ´ (άρθρο 129) και του Μέρους Ι´ (άρθρο 130), και ορίζει ποιες διατάξεις νόμων καταργούνται από τις διατάξεις της Ενότητας Ι (άρθρο 131).

Η Ενότητα ΙΙ (άρθρα 132-154), υπό τον τίτλο «Σύσταση, Αποστολή και Αρμοδιότητες του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου με την Επωνυμία “Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαππείου Κληροδοτήματος”», περιλαμβάνει πέντε (5) Κεφάλαια (Α´-Ε´). Με το Κεφάλαιο Α´, υπό τον τίτλο «Σκοπός και Αντικείμενο», ορίζεται ο σκοπός (άρθρο 132) και το αντικείμενο (άρθρο 133) της Ενότητας ΙΙ. Με το Κεφάλαιο Β´, υπό τον τίτλο «Σύσταση και Αποστολή», προβλέπεται η σύσταση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαππείου Κληροδοτήματος» (άρθρο 134) και καθορίζονται η αποστολή και οι αρμοδιότητες του (άρθρο 135). Με το Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 136-143), υπό τον τίτλο «Διοίκηση και Έλεγχος της Επιτροπής», ρυθμίζονται ζητήματα αναφορικά με τα όργανα διοίκησης (άρθρο 136), τα μέλη και τη θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου (άρθρο 137), τις αρμοδιότητες (άρθρο 138) και τη λειτουργία του (άρθρο 139), τις αρμοδιότητες του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 140), τις αμοιβές και τις αποζημιώσεις του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 141), τους πόρους, τον τρόπο χρηματοδότησης έργων, προγραμμάτων και δράσεων (άρθρο 142), καθώς και την ακίνητη περιουσία που διαχειρίζεται η Επιτροπή (άρθρο 143).

Το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 144-150), υπό τον τίτλο «Διάρθρωση Υπηρεσιών, Σύσταση και Πλήρωση Θέσεων, Θέματα Προσωπικού και Λειτουργίας της Επιτροπής», περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη διάρθρωση των υπηρεσιών (άρθρο 144), τη σύσταση θέσεων προσωπικού (άρθρο 145) και τη στελέχωσή τους (άρθρο 146), την πλήρωση της θέσης του Γενικού Διευθυντή (άρθρο 147), τις αποδοχές του προσωπικού (άρθρο 148), την έκθεση πεπραγμένων και αποτελεσμάτων (άρθρο 149), τη διαχειριστική χρήση, και τον οικονομικό και διαχειριστικό έλεγχο (άρθρο 150).

Το Κεφάλαιο Ε´ (άρθρα 151-154), υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές, Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις Ενότητας ΙΙ», περιέχει εξουσιοδοτικές (άρθρο 151), τελικές (άρθρο 152) και μεταβατικές διατάξεις (άρθρο 153), και ορίζει ότι καταργείται ο α.ν. 1920/1939 περί τροποποίησης, συμπληρώσεως και κωδικοποίησης των διατάξεων περί διοικήσεως της υπό του Ευαγγέλη Ζάππα καταλειφθείσης εις το Έθνος περιουσίας (άρθρο 154).

Η Ενότητα ΙΙΙ (άρθρα 155-259), υπό τον τίτλο «Ενίσχυση Αρχής Καταπολέμησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες - Εναρμόνιση με το Ενωσιακό Δίκαιο - Βελτίωση Συστημάτων Πληρωμών - Ενίσχυση Διαφάνειας στις Αγορές Κεφαλαίου - Προστασία Ευάλωτων Οφειλετών - Εκσυγχρονισμός Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και Ενίσχυση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς - Αναμόρφωση Φορολογίας Πλοίων και άλλες διατάξεις», απαρτίζεται από δέκα Μέρη. Το Μέρος Α΄ (άρθρα 155-156), υπό τον τίτλο «Σκοπός και Αντικείμενο», ορίζει τον σκοπό (άρθρο 155) και το αντικείμενο της Ενότητας ΙΙΙ (άρθρο 156).

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 157-158), υπό τον τίτλο «Οργανωτικές και λοιπές Ρυθμίσεις για την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες», περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και, συγκεκριμένα, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για τη ρύθμιση οικονομικών και μισθολογικών θεμάτων της ως άνω Αρχής (άρθρο 157), και τη σύνθεση του Υπηρεσιακού της Συμβουλίου (άρθρο 158).

Το Μέρος Γ΄ (άρθρα 159-179), υπό τον τίτλο «Διατάξεις Αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους», διαρθρώνεται σε τρία Κεφάλαια και περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 159-163) θεσπίζονται μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/886 για τις άμεσες μεταφορές πίστωσης σε ευρώ και, συγκεκριμένα, ορίζονται τα αρμόδια όργανα εποπτείας και επιβολής κυρώσεων (άρθρο 159), ρυθμίζονται ζητήματα διασφάλισης των υπηρεσιών πληρωμών (άρθρο 160), πρόσβασης στα εν λόγω συστήματα (άρθρο 161), προϋποθέσεων συμμετοχής σε αναγνωρισμένα συστήματα πληρωμών (άρθρο 162), και δίδονται αναγκαίοι ορισμοί (άρθρο 163). Με το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 164-172) ενσωματώνονται ρυθμίσεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/790 που αφορούν τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, ως προς ζητήματα εξαιρέσεων από την εφαρμογή του ν. 4514/2018 περί αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων (άρθρο 164), ορισμών (άρθρο 165), εκτέλεσης εντολών με τους πλέον ευνοϊκούς για τον πελάτη όρους (άρθρο 166), ελέγχου της συμμόρφωσης με τους κανόνες του Πολυμερούς Μηχανισμού Διαπραγμάτευσης ή του Μηχανισμού Οργανωμένης Διαπραγμάτευσης (άρθρο 167), οργανωτικών απαιτήσεων της ρυθμιζόμενης αγοράς (άρθρο 168), ανθεκτικότητας των συστημάτων και μέτρων διακοπής διαπραγμάτευσης (άρθρο 169), βήματος τιμής για τα χρηματοπιστωτικά μέσα που τελούν υπό διαπραγμάτευση σε τόπο διαπραγμάτευσης τρίτης χώρας (άρθρο 170), ορίων για θέσεις σε παράγωγα επί εμπορευμάτων και ελέγχων για τη διαχείριση

θέσεων σε παράγωγα επί εμπορευμάτων και δικαιωμάτων εκπομπής (άρθρο 171), και γνωστοποίησης θέσεων σε παράγωγα ανά κατηγορία κατόχου θέσης (άρθρο 172). Το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 173-179) περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους και, συγκεκριμένα, ρυθμίσεις για τις υποχρεώσεις του Επικουρικού Κεφαλαίου Ασφάλισης Ευθύνης από Ατυχήματα Αυτοκινήτων (άρθρο 173), την παράταση, έως την 31η.12.2028, της αναστολής αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του Επικουρικού Κεφαλαίου (άρθρο 174), ειδικότερα ζητήματα εκκαθάρισης στο πλαίσιο της νομοθεσίας για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (άρθρο 175), την παράταση, έως την 31η.12.2028, της αναστολής αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του Εγγυητικού Κεφαλαίου Ιδιωτικής Ασφάλισης Ζωής (άρθρο 176), τη θέσπιση προγράμματος υπό τον τίτλο «Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής καθοδήγησης σε οφειλέτες φυσικά πρόσωπα-επιτηδευματίες και νομικά πρόσωπα με χρήση επιταγής (voucher)» (άρθρο 177), την αναστολή της ποινικής δίωξης και την εξάλειψη του αξιοποιούν σε περίπτωση πτώχευσης (άρθρο 178), και τη διακοπή καταβολής συνεισφοράς Δημοσίου σε ευάλωτους οφειλέτες κατόπιν ένταξης τους στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών (άρθρο 179).

Το Μέρος Δ΄ (άρθρα 180-201), υπό τον τίτλο «Διατάξεις Αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής», περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής. Συγκεκριμένα, συνιστάται στην ΑΑΔΕ ηλεκτρονικό Μητρώο των υποκείμενων σε ΦΠΑ μεταπωλητών μεταφορικών μέσων που υπάγονται στο ειδικό καθεστώς φορολόγησης περιθωρίου κέρδους, καθώς και υποκείμενων και μη υποκείμενων προσώπων που αποκτούν τα μεταφορικά μέσα (άρθρο 180), και ρυθμίζονται ζητήματα αδειοδότησης των εργασιών και κατασκευών μικρής κλίμακας σε Τελωνεία για την εγκατάσταση και λειτουργία του νέου Συστήματος Παρακολούθησης Επαγγελματικών Οχημάτων και Εμπορευματοκιβωτίων (άρθρο 181), του χρόνου καταβολής των φορολογικών και λοιπών επιβαρύνσεων επί των ενεργειακών προϊόντων (άρθρο 182), του χρόνου καταβολής του τέλους ταξινόμησης επί των μεταφερόμενων ή αποσπελλόμενων από τα λοιπά κράτη μέλη οχημάτων (άρθρο 183), του ηλεκτρονικού συστήματος ταυτοποίησης αλκοολούχων ποτών (άρθρο 184), τροποποίησης δήλωσης στοιχείων ακινήτων (Ε-9) από απαλλασσόμενα του Ε.Ν.Φ.Ι.Α. νομικά πρόσωπα (άρθρο 185), απαλλαγής νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που επιδιώκουν κοινωφελείς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς στην Ελλάδα από τον ειδικό φόρο ακινήτων (άρθρο 186), εξαίρεσης ατομικών επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται καταστήματα ψιλικών ειδών,

περίπτερα και εξειδικευμένα καταστήματα προϊόντων καπνού από την προσταύξηση του ελάχιστου τεκμαρτού φορολογητέου εισοδήματος κατά 5% επί του ποσού κατά το οποίο ο κύκλος εργασιών τους υπερβαίνει τον μέσο όρο του κύκλου εργασιών επιχειρήσεων με ίδια δραστηριότητα (άρθρο 187), απαλλαγής από τα τέλη κυκλοφορίας των οχημάτων που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα εγγεγραμμένα στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 188), διασύνδεσης των τερματικών Ηλεκτρονικής Μεταφοράς Κεφαλαίων στο Σημείο Πώλησης (EFT/POS) με τη Φορολογική Διοίκηση στις περιπτώσεις προαιρετικής αποδοχής πληρωμών μέσω υπηρεσιών άμεσης πληρωμής από λογαριασμό σε λογαριασμό (άρθρο 189), υποβολής δηλώσεων συμμόρφωσης από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα υπηρεσιών πληρωμών (άρθρο 190), παραβάσεων σχετικών με τη διασύνδεση τερματικών EFT/POS με τη Φορολογική Διοίκηση (άρθρα 191-192), εξουσιοδοτικών διατάξεων του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (άρθρο 193), κατάργησης του Πληροφοριακού Συστήματος Παρακολούθησης Πετρελαίου Θέρμανσης (άρθρο 194), στελέχωσης και λειτουργίας της Επιτροπής Εξώδικης Επίλυσης Φορολογικών Διαφορών (άρθρο 195), ορισμού της έννοιας «επενδυτική οντότητα» για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών επί χρηματοοικονομικών λογαριασμών (άρθρο 196), υπολογισμού του φόρου πλοίων δεύτερης κατηγορίας (άρθρο 197) και υποβολής της σχετικής δήλωσης (άρθρο 198), υπολογισμού του φόρου και της εισφοράς επί των μεταβιβαζόμενων ή υποθηκευόμενων πλοίων (άρθρο 199), φορολογίας πλοίων υπό ξένη σημαία (άρθρο 200), και εξαιρέσεων από τις απαλλαγές και τις μειώσεις από τον φόρο για τα ιδιωτικά και επαγγελματικά πλοία και πλοία αναψυχής (άρθρο 201).

Το Μέρος Ε' (άρθρα 202-204), υπό τον τίτλο «Διατάξεις Αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Οικονομικής Πολιτικής και Στρατηγικής», περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Οικονομικής Πολιτικής και Στρατηγικής και, συγκεκριμένα, για την πρόσβαση φυσικών και νομικών προσώπων σε στοιχεία του Κεντρικού Μητρώου Πραγματικών Δικαιούχων (άρθρο 202), την πρόσβαση σε πληροφορίες του Μητρώου πραγματικών δικαιούχων εμπιστευμάτων (άρθρο 203), και τις μεταβατικές διατάξεις για τα φορολογικά κίνητρα ενίσχυσης της κεφαλαιαγοράς (άρθρο 204).

Το Μέρος ΣΤ' (άρθρο 205), υπό τον τίτλο «Διατάξεις Αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας», περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας και, συγκεκριμένα, την παραχώρηση προς τους Δήμους Ασπροπύργου, Ελευσίνας και Μεγαρέων, άνευ ανταλλάγματος, της χρήσης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης εκτάσεων οι οποίες αποχαρακτηρίστηκαν από χερσαία ζώνη του Λιμένος Ελευσίνας (άρθρο 205).

Με το Μέρος Ζ΄ (άρθρα 206-232), υπό τον τίτλο «Ζητήματα Λειτουργίας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και Κατάστασης των Λειτουργών του», τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4831/2021 «Οργανισμός του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) και κατάσταση των λειτουργών και των υπαλλήλων του και άλλες διατάξεις». Ειδικότερα, καθορίζονται περιπτώσεις μη εφαρμογής ειδικών διατάξεων για την υπεράσπιση υπαλλήλων του Δημοσίου από λειτουργούς του ΝΣΚ (άρθρο 206), προβλέπεται η συγκρότηση στο ΝΣΚ Ειδικού Τμήματος, στο οποίο εισάγονται ζητήματα κατεπείγοντος χαρακτήρα και μείζονος σημασίας (άρθρο 207), αναπροσαρμόζονται τα ποσά που αφορούν στην αρμοδιότητα των Τριμελών Επιτροπών για την έκδοση Πρακτικών ή Πράξεων και τη σύνταξη Επισημειωματικών Πράξεων, θεσπίζονται δε νέες περιπτώσεις έκδοσης ή σύνταξής τους (άρθρο 208), και καθορίζονται οι αρμοδιότητες του Ειδικού Τμήματος (άρθρο 209). Περαιτέρω, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Ειδικού Τμήματος (άρθρο 210), τον τρόπο συνεδρίασής του, καθώς και τη λειτουργία του ΝΣΚ ως συλλογικού οργάνου (άρθρο 211), τον ορισμό αναπληρωτή του Προέδρου του Πειθαρχικού Συμβουλίου (άρθρο 212) και τη δυνατότητα του Προέδρου του ΝΣΚ να εισάγει οποιαδήποτε υπόθεση ή ερώτημα στο Ειδικό Τμήμα (άρθρο 213). Ακολούθως, συνιστάται σχηματισμός εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών για την αναγνώριση χρηματικών απαιτήσεων από οποιαδήποτε αιτία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου ή άλλου φορέα του οποίου τη νομική υπηρεσία διεξάγει το ΝΣΚ (άρθρο 214), αποσαφηνίζεται ο τρόπος έγκρισης των πρακτικών και αποδοχής των γνωμοδοτήσεων, που εκδίδονται σε υποθέσεις και ερωτήματα, τα οποία ανατίθενται στα Γραφεία Νομικού Συμβούλου που λειτουργούν σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (άρθρο 215), καθορίζεται το ύψος του οικονομικού αντικειμένου των υποθέσεων για τις οποίες μπορεί να ανατεθεί στον Προϊστάμενο της αρμόδιας υπηρεσίας ή σε υπάλληλο η δικαστική υπεράσπιση των συμφερόντων του Δημοσίου, της Ανεξάρτητης Αρχής ή του ν.π.δ.δ. και η παράσταση με δήλωση ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων και αρχών (άρθρο 216). Εν συνεχεία, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τον χειρισμό υποθέσεων προς διασφάλιση της λειτουργικής συνοχής του οικείου θεσμικού πλαισίου (άρθρο 217), τον ορισμό δικηγόρων του Δημοσίου σε έκτακτες περιστάσεις και σε έδρες Πρωτοδικείων στις οποίες δεν λειτουργεί Γραφείο Νομικού Συμβούλου (άρθρο 218), την αναπλήρωση του Προέδρου του ΝΣΚ σε περίπτωση έλλειψης, απουσίας ή κωλύματος και τη μη εφαρμογή απαγορεύσεων του άρθρου 28 ν. 2190/1994 και του άρθρου 17 ν. 3870/2010 σε μεταβολές που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση των λειτουργών του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (άρθρο 219), την αποτύπωση στοιχείων που περιλαμ-

βάνει η επετηρίδα του ΝΣΚ (άρθρο 220), την αύξηση των οργανικών θέσεων λειτουργών του ΝΣΚ (άρθρο 221), την πιστοποίηση ψυχικής υγείας υποψηφίων διαγωνισμού για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων Δικαστικών Πληρεξουσίων του ΝΣΚ (άρθρο 222), τη μη εφαρμογή απαγορεύσεων του άρθρου 28 ν. 2190/1994 και του άρθρου 17 ν. 3870/2010 σε διαγωνισμούς για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων δικαστικών πληρεξουσίων του ΝΣΚ (άρθρο 223), την εξεταστέα ύλη του διαγωνισμού (άρθρο 224), την ανάρτηση της βαθμολογίας των επιτυχόντων στο γραπτό στάδιο του διαγωνισμού (άρθρο 225), τον ελάχιστο μέσο όρο της προφορικής εξέτασης και το ποσοστό αξιολόγησης της γραπτής και της προφορικής δοκιμασίας (άρθρο 226). Ακόμη, εισάγονται διατάξεις για την ανάρτηση αποσπάσματος πρακτικού της επιτροπής διαγωνισμού και την κατάταξη επιτυχόντων στον πίνακα οριστικών αποτελεσμάτων (άρθρο 227), τη δικαστική παράσταση λειτουργών του ΝΣΚ στα δικαστήρια της χώρας για τις ατομικές τους υποθέσεις (άρθρο 228), την άδεια άνευ αποδοχών λειτουργών του ΝΣΚ (άρθρο 229), το διορισμό αναπληρωματικού μέλους ως εισηγητή σε Πειθαρχικό Συμβούλιο (άρθρο 230), τη διαδικασία διαβίβασης και παράδοσης της ετήσιας έκθεσης του ΝΣΚ (άρθρο 231), και, τέλος, προστίθενται εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 232).

Το Μέρος Η' (άρθρα 233-249), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις Αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών», περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Συγκεκριμένα, ρυθμίζονται ζητήματα αύξησης των οργανικών θέσεων του προσωπικού της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (άρθρο 233), έμμισθων δικηγόρων που απασχολούνται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (άρθρο 234), εκποίησης δώρων που τελούν υπό τη διοίκηση και διαχείριση της Προεδρίας της Δημοκρατίας ή της Προεδρίας της Κυβέρνησης (άρθρο 235), νομιμοποίησης δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από την «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος» και αφορούσαν αποκλειστικά στην κάλυψη λειτουργικών αναγκών του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου και των παραρτημάτων του, καθώς και δαπανών για τη μελέτη συντήρησης, αποκατάστασης και αναδιαρρύθμισης του Μεγάλου της Παλαιάς Βουλής (άρθρο 236), σύναψης προγραμματικών συμβάσεων, προγραμματικών συμφωνιών και μνημονίων συνεργασίας από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 237), αναστολής παραγραφής απαιτήσεων για την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων (άρθρο 238), ανάκτησης κρατικών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3220/2004 (άρθρο 239), καταβολής αποζημίωσης σε συγγενείς θυμάτων του αεροπορικού δυστυχήματος της 11ης.9.2004 στη θαλάσσια περιοχή της Σιθωνίας Χαλκιδικής (άρθρο

240), φορολογικής μεταχείρισης, συμψηφισμού και κατάσχεσης αποζημιώσεων που καταβάλλονται σε εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων λόγω φυσικών καταστροφών στο Μάτι και στη Μάνδρα Αττικής (άρθρο 241) και ενισχύσεων που καταβάλλονται σε επιχειρήσεις που επλήγησαν από το φαινόμενο της εμφάνισης νεκρών ψαριών ως συνέπεια των κακοκαιριών «Daniel» και «Elias» (άρθρο 242), εφαρμογής των πολεοδομικών μελετών δημόσιων ακινήτων και αναλογικής εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων σε ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (άρθρο 243), εκ των υστέρων έγκρισης δικαιοπραξιών που αφορούν εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα επί δημόσιων ακινήτων (άρθρο 244), περάτωσης εργασιών σε συμβάσεις έργων Αναπτυξιακού Προγράμματος Συμβάσεων Στρατηγικής Σημασίας (άρθρο 245), τακτοποίησης και πληρωμής δαπανών για υπηρεσίες καθαρισμού και φύλαξης της ΑΑΔΕ και του ΣΔΟΕ (άρθρο 246), παράτασης νομοθετικής εξουσιοδότησης για την έκδοση π.δ. για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου (άρθρο 247), εξαίρεσης επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται σταθμούς διοδίων αυτοκινητοδρόμων από την υποχρέωση αποδοχής πληρωμής μέσω υπηρεσιών άμεσης πληρωμής (άρθρο 248), και μετάταξης υπαλλήλων στη Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών (άρθρο 249).

Το Μέρος Θ' (άρθρα 250-257), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις Αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας, Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας και Εσωτερικών», περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας των Υπουργείων Υγείας, Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, και Εσωτερικών. Συγκεκριμένα, παρατείνεται η ισχύς μέτρων που αφορούν στην ανάσχεση και αποφυγή της εξάπλωσης μεταδοτικών λοιμώξεων και ιών, καθώς και στο προσωπικό που απασχολείται σε φορείς που εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας (άρθρο 250), και εισάγονται ρυθμίσεις για την ακίνητη περιουσία του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (άρθρο 251), την καταβολή παροχών από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (άρθρο 252), τον Οργανισμό του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 253), την παράταση προθεσμιών για ζητήματα προσωπικού, υπηρεσιών και δαπανών του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 254), την παράταση συμβάσεων εργασίας προσωπικού ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου της Γενικής Γραμματείας Αποκατάστασης Φυσικών Καταστροφών και Κρατικής Αρωγής του ως άνω Υπουργείου (άρθρο 255), την αύξηση των αποδόσεων Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων προς ΟΤΑ και τη μεταβίβαση πόρων στους ΟΤΑ τα έτη 2025-2026 (άρθρο 256), και την επιχορήγηση οργανισμών τοπικής αυτο-

διοίκησης για την εξόφληση υποχρεώσεών τους (άρθρο 257).

Το Μέρος Ι΄ (άρθρα 258-259) περιλαμβάνει τις εξουσιοδοτικές (άρθρο 258) και τις καταργούμενες (άρθρο 259) διατάξεις της Ενότητας III.

Τέλος, με την Ενότητα IV (άρθρο 260) ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

II. Γενικές νομοτεχνικές παρατηρήσεις

α. Στον τίτλο του νομοσχεδίου και της Ενότητας I, θα ήταν ορθότερο, για λόγους πληρότητας και ομοιομορφίας προς τις λοιπές σχετικές αναφορές, να γίνεται αναφορά σε «κοινοφελή ιδρύματα», αντί της αναφοράς σε «ιδρύματα». Το ίδιο και στον Πίνακα Περιεχομένων καθώς και στο σώμα του νομοσχεδίου.

β. Στον τίτλο του άρθρου 64, τόσο στον Πίνακα Περιεχομένων, όσο και στο κυρίως σώμα του νομοσχεδίου, πρέπει να συμπληρωθεί ο όρος «κοινοφελών» πριν από τη λέξη «ιδρυμάτων», για λόγους πληρότητας και ομοιομορφίας προς τις λοιπές σχετικές αναφορές.

γ. Ο τίτλος του Κεφαλαίου Ε΄ της Ενότητας II «Εξουσιοδοτικές, Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις Ενότητας II», τόσο στον Πίνακα Περιεχομένων, όσο και στο κυρίως σώμα του νομοσχεδίου, πρέπει να συμπληρωθεί και να αντικατασταθεί ως εξής «Εξουσιοδοτικές, Τελικές, Μεταβατικές και Καταργούμενες Διατάξεις Ενότητας II», καθόσον πέραν των εξουσιοδοτικών, τελικών και μεταβατικών διατάξεων περιλαμβάνει και τις καταργούμενες διατάξεις της Ενότητας II (άρθρο 154).

δ. Στον τίτλο του άρθρου 163 στο κυρίως σώμα του νομοσχεδίου, πρέπει να τεθεί το οριστικό άρθρο «τις» πριν από την αναφορά «παρ. 1 και 2», προς εναρμόνιση με τον αντίστοιχο τίτλο επί του Πίνακα Περιεχομένων.

ε. Στον τίτλο του Κεφαλαίου Β΄ της Ενότητας III, τόσο στον Πίνακα Περιεχομένων, όσο και στο κυρίως σώμα του νομοσχεδίου, η εκ παραδρομής αναφορά «διεθνούς ανταγωνιστικότητας» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «διεθνούς ανταγωνιστικότητας».

στ. Στον τίτλο του άρθρου 234 στον Πίνακα Περιεχομένων, η εκ παραδρομής αναφορά στον «ν. 2324/1955» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «ν. 2324/1995».

ζ. Στον τίτλο του άρθρου 247 στο κυρίως σώμα του νομοσχεδίου, πρέπει να τεθεί το οριστικό άρθρο «του» πριν από την αναφορά «ενωσιακού δικαίου», προς εναρμόνιση με τον αντίστοιχο τίτλο επί του Πίνακα Περιεχομένων.

η. Στον τίτλο του Μέρους Θ΄ επί του Πίνακα Περιεχομένων, πρέπει να προστεθεί η λέξη «Υγείας,» πριν από την αναφορά «Κοινωνικής Συνοχής και

Οικογένειας», προς εναρμόνιση προς τον αντίστοιχο τίτλο επί του κυρίως σώματος του νομοσχεδίου.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

Στο τέλος του εδαφίου β' της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 γίνεται εκ παραδρομής παραπομπή στο άρθρο 65 παρ. 2, αντί του ορθού που είναι το άρθρο 62 παρ. 2.

2. Επί του άρθρου 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 26

α. Στην περίπτωση γ), που αφορά τον ορισμό του ενεργού ιδρύματος, οι λέξεις «σύμφωνα με το άρθρο 624» πρέπει να αντικατασταθούν από τις λέξεις «σύμφωνα με το άρθρο 62».

β. Η περίπτωση δ) της προτεινόμενης ρύθμισης παρέχει τον ορισμό της «εποπτεύουσας αρχής» ως ακολούθως: «δ) Εποπτεύουσα αρχή»: Ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Ειδικά στα ενεργά κοινωφελή ιδρύματα και στις ενεργές αυτοτελείς περιουσίες η εποπτεία ασκείται και από τις κατά τόπο αρμόδιες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, με βάση την έδρα της διοίκησής τους». Η διάταξη θέτει τα ενεργά κοινωφελή ιδρύματα και τις ενεργές αυτοτελείς περιουσίες υπό την εποπτεία δύο οργάνων, του Υπουργού και των κατά τόπο αρμόδιων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, χωρίς να διευκρινίζει πώς ασκείται αυτή η παράλληλη εποπτεία. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 26 παρ. 2, η εποπτεία των κοινωφελών περιουσιών ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, ενώ, ειδικά για τα ενεργά κοινωφελή ιδρύματα και τις ενεργές αυτοτελείς περιουσίες, οι εποπτικές αρμοδιότητες ασκούνται και από τις κατά τόπο αρμόδιες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Το ζήτημα έχει πρακτική σημασία λόγω των σημαντικών εξουσιών που παρέχονται από το νομοσχέδιο στην εποπτεύουσα αρχή, όπως είναι η υποβολή αίτησης μεταβολής του σκοπού ή του τρόπου αξιοποίησης της κοινωφελούς περιουσίας (άρθρο 33), η εποπτεία της διοίκησης των κοινωφελών ιδρυμάτων ως προς την αξιοποίηση της περιουσίας τους (άρθρο 47 παρ. 1 και 2), και ο προληπτικός έλεγχος νομιμότητας που ασκεί σε πράξεις διαχείρισης και ο έλεγχος της συμβατότητάς τους προς τη βούληση του δωρητή ή του διαθέτη (άρθρο 48 παρ. 2), οι οποίες απαιτούν σαφήνεια ως προς το αρμόδιο για την άσκηση της εποπτείας διοικητικό όργανο. Συνεπώς, θα ήταν σκόπιμο να αποσαφηνισθεί τότε ασκείται η εποπτεία από τον Υπουργό και τότε από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση στην περίπτωση των ενεργών κοινωφελών ιδρυμάτων και των ενεργών αυτοτελών περιουσιών, εκτός αν νοείται κοινή εποπτεία, οπότε χρήζει εξειδίκευσης η διαδικασία σύμπραξης των δύο οργάνων στις πράξεις της εποπτείας.

3. Επί του άρθρου 6

α. Με την παράγραφο 1 ορίζεται ότι στη μερίδα κάθε κοινωφελούς περιουσίας στο Η.Μ.ΚΟΙ.Π. αναρτώνται υποχρεωτικά, με πρωτοβουλία των προσώπων που ασκούν τη διοίκησή τους ή των εκκαθαριστών τους, τα οριζόμενα στοιχεία, μεταξύ των οποίων «κάθε σύμβαση ή μονομερής δικαιοπραξία και κάθε διαχειριστική πράξη, που αφορά στην άσκηση αρμοδιοτήτων επίτευξης του σκοπού, ιδίως την εκποίηση ή εκμίσθωση ακινήτων, τη σύσταση εμπράγματων δικαιωμάτων και ασφαλειών, τις συμβάσεις έργου και προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών, καθώς και τις επενδύσεις χρηματικών διαθεσίμων» (περίπτωση δ' της ως άνω ρύθμισης). Περαιτέρω, με την παράγραφο 5 του άρθρου 6 ορίζεται ότι τα «στοιχεία των κοινωφελών περιουσιών που τηρούνται στο Η.Μ.ΚΟΙ.Π. είναι ελεύθερα προσβάσιμα, με εξαίρεση: α) τις δηλώσεις σύγκρουσης συμφερόντων της παραγράφου 3 του άρθρου 47, β) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, πέραν του ονοματεπώνυμου, του πατρωνύμου, του Αριθμού Φορολογικού Μητρώου και της ιδιότητας των μελών διοίκησης και γ) τα εμπιστευτικά στοιχεία τρίτων που περιλαμβάνονται σε συμβάσεις. Από αυτές δημοσιοποιούνται τουλάχιστον το αντικείμενο, η αξία και τα συμβαλλόμενα μέρη». Εξ άλλου, κατά την παράγραφο 3, μέχρι την ως άνω ανάρτησή τους από τα αρμόδια όργανα, οι πράξεις της διοίκησης και διαχείρισης των κοινωφελών περιουσιών «δεν αναπτύσσουν τα έννομα αποτελέσματά τους, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την προστασία καλόπιστων τρίτων». Στην αιτιολογική έκθεση δεν περιλαμβάνεται αιτιολογία ως προς το γιατί τα στοιχεία των δικαιοπραξιών με τρίτους που συνδέονται με την επίτευξη του κοινωφελούς σκοπού δεν αρκεί να καταχωρισθούν στο Μητρώο και να είναι προσβάσιμα και ελέγξιμα από την εποπτεύουσα αρχή, αλλά πρέπει να είναι, κατά τα ανωτέρω, και ελευθέρως προσβάσιμα. Το γεγονός δημιουργεί προβληματισμό, παρά τις εξαιρέσεις της παραγράφου 5 του άρθρου 6, γιατί οι δικαιοπραξίες που αναρτώνται μπορεί, π.χ., να περιλαμβάνουν στοιχεία τρίτων, ενδεχομένως όχι εμπιστευτικά, αλλά μη αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με τη σύσταση του Μητρώου σκοπού, που είναι η ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας κατά τη διαχείριση των κοινωφελών περιουσιών (βλ. αιτιολογική έκθεση, υπό 1). Συνεπώς, υπό το φως της αρχής της αναλογικότητας, η οποία δεσμεύει τον νομοθέτη και τη Διοίκηση ως προς την επιβολή εκείνων μόνο των περιορισμών των δικαιωμάτων των διοικούμενων που, εκτός από πρόσφοροι, είναι και απολύτως αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού (αρχή της αναγκαιότητας, με έρεισμα στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), υπό την έννοια ότι δεν είναι δυνατή η επιλογή ενός άλλου, εξίσου δραστικού μέτρου, το οποίο να περιορίζει σε λιγότερο βαθμό ή

και καθόλου την ατομική ελευθερία (ΣτΕ 1340/1982, 1917/1998, 2245/1999), εγείρεται προβληματισμός ως προς το αν με τη θέσπιση, με την προτεινόμενη ρύθμιση, πλήρους προσβασιμότητας για τις αναρτήσεις των στοιχείων της περίπτωσης δ' αυτής, σε συνδυασμό με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, τηρείται αυτή η αρχή, ή αν θα μπορούσε να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός της Διοίκησης με λιγότερο επαχθή τρόπο δημοσιοποίησης των στοιχείων των διοικουμένων, όπως είναι το να είναι προσβάσιμα μόνο στην εποπτεύουσα τις κοινωφελείς περιουσίες αρχή κατά την άσκηση των καθηκόντων της.

6. Επίσης, για λόγους νοηματικής πληρότητας, η ρύθμιση της παραγράφου 7, σύμφωνα με την οποία, «[η] ανάρτηση των στοιχείων της παρ. 1 στο Η.Μ.ΚΟΙ.Π. από τα αρμόδια όργανα της διοίκησης ή διαχείρισης των κοινωφελών περιουσιών προϋποθέτει την προηγούμενη καταβολή τέλους», θα ήταν σκόπιμο να συμπληρωθεί με τη φράση «το ύψος του οποίου, καθώς και η διαδικασία είσπραξης και απόδοσής του καθορίζεται με την εξουσιοδότηση του άρθρου 115 παρ. 3».

4. Επί των άρθρων 7 και 134

Στην παράγραφο 3 του άρθρου 7 και την, όμοιου περιεχομένου, παράγραφο 2 του άρθρου 134, η περίπτωση «ε) απολαμβάνει των διοικητικών, οικονομικών και δικαστικών απαλλαγών και ατελειών, καθώς και των δικονομικών και ουσιαστικών προνομίων του Δημοσίου», πρέπει να αντικατασταθεί στο ορθό «ε) απολαύει των διοικητικών, οικονομικών και δικαστικών απαλλαγών και ατελειών, καθώς και των δικονομικών και ουσιαστικών προνομίων του Δημοσίου».

5. Επί των άρθρων 7, 19, 20, 30, 49, 93, 134, 145, 158, 180, 195, 214, 233 και 254

Οι όροι «συστήνεται», «συστήνονται» και «συστήνει», που απαντούν στα άρθρα αυτά, θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από τους από μακρού χρόνου χρησιμοποιούμενους όρους «συνιστάται», «συνιστώνται» και «συνιστά», αντίστοιχα.

6. Επί του άρθρου 7

Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 ορίζεται ότι η «οργάνωση, η λειτουργία, οι αρμοδιότητες, τα καθήκοντα και οι σχέσεις με τρίτους του Φορέα διέπονται από την παρούσα Ενότητα, από τον Οργανισμό του και από τον Ειδικό Κανονισμό για τη διοίκηση και διαχείριση κοινωφελών περιουσιών και σχολαζουσών κληρονομιών (εφεξής Ειδικός Κανονισμός)». Για λό-

γους νοηματικής πληρότητας της διάταξης θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να συμπληρωθεί με παραπομπή στην παράγραφο 1 του άρθρου 116, αναφορικά με την εξουσιοδότηση για την έκδοση προεδρικού διατάγματος με αντικείμενο τον οργανισμό του φορέα, και στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, αναφορικά με την εξουσιοδότηση για την έκδοση προεδρικού διατάγματος με αντικείμενο τον Ειδικό Κανονισμό του Φορέα και με εξειδίκευση του ρυθμιστικού του περιεχομένου.

7. Επί του άρθρου 9

Σύμφωνα με την παράγραφο 1, «1. Ο Φορέας μεριμνά για την αξιοποίηση των ακινήτων των κοινωφελών περιουσιών που υπάγονται στην αρμοδιότητά του, μετά από έκδοση απόφασης του δικαστηρίου του άρθρου 825 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (π.δ. 503/1985, Α' 182), εφόσον απαιτείται ο επαναπροσδιορισμός του κοινωφελούς σκοπού». Η παράγραφος 2 του επόμενου άρθρου απαριθμεί ενδεικτικά τρόπους αξιοποίησης της ως άνω κοινωφελούς περιουσίας. Συναφώς, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

α) Η ως άνω ρύθμιση καταλαμβάνει μόνο τα ακίνητα, αν και η αποστολή του Φορέα, σύμφωνα με το άρθρο 8 του παρόντος, καταλαμβάνει κάθε περιουσιακό στοιχείο. Ερωτάται, συνεπώς, αν η βούληση του νομοθέτη είναι να τεθούν εκτός της μέριμνας αξιοποίησης του Φορέα τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία που μπορεί να καταλείπονται.

β) Είναι αυτονόητο ότι η αξιοποίηση των ως άνω περιουσιακών στοιχείων τελεί υπό τους περιορισμούς της παραγράφου 2 του άρθρου 109 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία παρέχεται, κατ' εξαίρεση της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, η δυνατότητα για επωφελέστερη αξιοποίηση ή για διάθεση του καταλειφθέντος ή δωρηθέντος περιουσιακού στοιχείου υπέρ του ίδιου ή άλλου (συγγενούς) κοινωφελούς σκοπού, στην ίδια περιοχή που όρισε ο διαθέτης ή ο δωρητής ή στην ευρύτερη περιφέρειά της, όταν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση, είτε ότι η θέληση του διαθέτη ή του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, ως προς τον ορισθέντα σκοπό, είτε ότι η θέληση αυτή μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης του υπ' όψη περιουσιακού στοιχείου, όπως νόμος ορίζει. Συνεπώς, «εφόσον απαιτείται ο επαναπροσδιορισμός του κοινωφελούς σκοπού», κατά την παράγραφο 1, αυτός πρέπει να πραγματοποιηθεί λαμβανομένων υπόψη των προϋποθέσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 109 του Συντάγματος, που επιτρέπει την παρέκκλιση από τη βούληση του διαθέτη ή του δωρητή, μόνο εάν διαπιστωθεί με την οριζόμενη δικαστική απόφαση (α) ότι βούλησή του δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, είτε εν όλω είτε κατά το

μεγαλύτερο μέρος της, ώστε να μπορεί να επιτραπεί η ικανοποίηση άλλου, συγγενούς και εφικτού σκοπού, ή (β) ότι η θέληση του δωρητή ή του διαθέτη μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης της περιουσίας ή μέρους της.

8. Επί των άρθρων 8, 20, 113, 122, 135 και 237

Οι λέξεις «δημοσίου τομέα», που απαντούν στα άρθρα αυτά, πρέπει να αντικατασταθούν από τις λέξεις «δημόσιου τομέα».

9. Επί του άρθρου 11

Με την παράγραφο 2 ορίζεται ότι ο Πρόεδρος του Ιδρύματος Διαχείρισης και Εκκαθάρισης Κληρονομιών και Αδρανών Κοινωφελών Περιουσιών ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία των μελών της. Ως προς το ζήτημα της προτεινόμενης κατά τα ως άνω αρμοδιότητας της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής του Προέδρου του ως άνω ν.π.ι.δ., σχετικές είναι οι διατάξεις, αφενός, του άρθρου 14 περιπτ. η' του Κανονισμού της Βουλής, σύμφωνα με το οποίο, «η Διάσκεψη των Προέδρων (...) αποφασίζει, προτείνει ή διατυπώνει γνώμη ή αναθέτει το έργο τούτο σε άλλο όργανο, επιτροπή ή υποεπιτροπή της Βουλής για όσα θέματα προβλέπεται σχετική αρμοδιότητα της Βουλής ή οργάνου της ρητά από το Σύνταγμα, τον Κανονισμό ή νόμο (...)», αφετέρου, του άρθρου 43Α παρ. 3 του Κανονισμού της Βουλής, σύμφωνα με το οποίο, «[ο]ι ειδικές μόνιμες επιτροπές (...) μπορούν (...) να διατυπώνουν γνώμη, εφόσον αποφασίζεται κάθε φορά να ανατεθεί το έργο τούτο σε αυτές από τη Διάσκεψη των Προέδρων και για όσα θέματα προβλέπεται από το Σύνταγμα, τον Κανονισμό ή νόμο σχετική αρμοδιότητα της Βουλής ή οργάνου της. Στην περίπτωση αυτήν εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 49Α». Συνεπώς, για την εφαρμογή του αντίστοιχου περιεχομένου των ως άνω προτεινόμενων διατάξεων ως προς την ανάθεση αρμοδιότητας στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, απαιτείται ειδική προς τούτο απόφαση από τη Διάσκεψη των Προέδρων.

10. Επί του άρθρου 32 σε συνδυασμό με τα άρθρα 33 και 34 παρ. 1

Κατά την προτεινόμενη διάταξη, «1. Οι κοινωφελείς περιουσίες αξιοποιούνται σύμφωνα με τη βούληση του διαθέτη ή του δωρητή, όπως αυτή προκύπτει από την ιδρυτική πράξη. 2. Κάθε αμφισβήτηση ή αμφιβολία σχετικά με το περιεχόμενο της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή επιλύεται από το αρ-

μόδιο, κατ' άρθρο 825 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (π.δ. 503/1985, Α' 182), δικαστήριο. 3. Με απόφαση του δικαστηρίου της παρ. 2, επιτρέπεται η μεταβολή του κοινωφελούς σκοπού ή του τρόπου αξιοποίησης της κοινωφελούς περιουσίας, εφόσον: α) Ο αρχικός σκοπός δεν είναι πλέον εφικτό να εκπληρωθεί, εν όλω ή εν μέρει. Στην περίπτωση αυτή επιτρέπονται η αντικατάσταση με νέο κοινωφελή σκοπό και η συνακόλουθη προσαρμογή του τρόπου αξιοποίησης, β) ο αρχικός σκοπός μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με μεταβολή του τρόπου αξιοποίησης, καθώς και, εφόσον απαιτείται, η συμπληρωματική προσαρμογή του σκοπού. Σε κάθε περίπτωση διασφαλίζεται ο κοινωφελής χαρακτήρας της περιουσίας και ότι ο νέος σκοπός ή ο νέος τρόπος αξιοποίησης παραμένει, όσο το δυνατόν, πληρέστερα προς τη βούληση και το πνεύμα του ιδρυτή ή διαθέτη».

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 33 του νομοσχεδίου, η αίτηση για τη μεταβολή του σκοπού ή του τρόπου αξιοποίησης της κοινωφελούς περιουσίας υποβάλλεται από α) το όργανο διοίκησης ή διαχείρισής της ή β) την εποπτεύουσα αρχή, επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης. Συναφώς, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

α) Κατά το άρθρο 109 παρ. 1 του Συντάγματος, δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού. Η συνταγματική αυτή διάταξη αποβλέπει στην προστασία και κατοχύρωση της θέλησης των διαθετών και δωρητών και εναντίον των πράξεων της Πολιτείας, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν νομοθετικό χαρακτήρα, και, σύμφωνα με αυτή, δεν επιτρέπεται, καταρχήν, η μεταβολή του σκοπού περιουσίας που έχει ταχθεί υπέρ του Δημοσίου ή προς εξυπηρέτηση κοινής ωφελείας, όχι μόνο με διατάγματα, αλλά ούτε και με νόμο (ΟΛΑΠ 1241/1979, ΑΠ 1547/2010). Τόσο η συμβατική ελευθερία όσο και η ελευθερία του διατιθέναι συνιστούν εκφάνσεις της ιδιωτικής αυτονομίας, και, ως τέτοιες, εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος. Συνεπώς, σκοπός της ανωτέρω συνταγματικής ρύθμισης είναι να μην μπορεί η συγκεκριμένη εκδήλωση της ιδιωτικής της αυτονομίας (δηλαδή η διάθεση περιουσιακών στοιχείων, με δωρεά ή διαθήκη, υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού) να αλλοιωθεί ούτε με νόμο ούτε με πράξη της διοίκησης. Η διάταξη του άρθρου 109 τέμνει, επομένως, τη σύγκρουση μεταξύ της πραγμάτωσης της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή και των γενικότερων σταθμίσεων εκ μέρους του νομοθέτη υπέρ της διασφάλισης της ιδιωτικής αυτονομίας του διαθέτη ή δωρητή. Έτσι, απαγορεύει, καταρχήν, τη μεταβολή του περιεχομένου της διαθήκης ή της δωρεάς (Βλ. Ζ. Τσολακίδη σε Σπ. Βλαχόπουλου/Ξ. Κοντιάδη/Γ. Τασόπουλου (επιμ.) «Σύνταγμα. Ερμηνεία κατ'

άρθρον, άρθρο 109», ηλεκτρονική έκδοση, Ιανουάριος 2023, αρ. 8). Η συνταγματική εγγύηση του άρθρου 109 καλύπτει και το συνιστώμενο βάσει της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή κοινωφελές ίδρυμα και, συγκεκριμένα, καλύπτει την ιδρυτική του πράξη, την περιουσία που καταλείπεται και τον οργανισμό του.

Κατά πάγια νομολογία, απαγορεύεται η μεταβολή, όχι μόνον του κοινωφελούς σκοπού στον οποίο αναφέρεται η διαθήκη ή η δωρεά, αλλά και του τρόπου εκπλήρωσης του σκοπού αυτού, των περιεχόμενων στη διαθήκη ή τη δωρεά όρων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι ορισμοί που αφορούν τον τρόπο της διοίκησης και διαχείρισης της υπέρ του Δημοσίου ή για κοινωφελή σκοπό καταλειφθείσας περιουσίας, διότι οι ορισμοί αυτοί αποτελούν, μαζί με τον κοινωφελή σκοπό, ουσιώδες μέρος του περιεχομένου της υπέρ του σκοπού αυτού διαθήκης ή δωρεάς, εφόσον, βεβαίως, ο σκοπός και οι όροι αυτοί δεν έρχονται σε αντίθεση προς τη δημόσια τάξη και τους κανόνες της ηθικής, που ισχύουν κατά την κοινή αντίληψη (ΣτΕ Ολομ. 223, 1191-2/2009, 3371-2/2008, 2807/2002, 400/1986. Επίσης, ΣτΕ 310/2025, 104/2021, 663/2020, 3921/2011, 3637/1999, 4160/1998, 1871/1993, 1718/1990, 112/1983. Πρβλ. και ΑΠ 989/2020, 678/1993, ΕφΑθ 4269/2001, 9622/1997).

β) Είναι ενδεχόμενο η βούληση του διαθέτη ή του δωρητή, ή ο τρόπος που αυτός επέλεξε για την πραγμάτωσή της, να μην εναρμονίζονται πλέον με τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες ή η καταλειπόμενη περιουσία να είναι οικονομικά ανεπαρκής για την επίτευξη του κοινωφελούς σκοπού που τάχθηκε από τον διαθέτη ή δωρητή. Στις περιπτώσεις αυτές, αλλά και για οποιονδήποτε άλλο λόγο, η βούληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί στην πράξη να ακολουθηθεί, με τον τρόπο και στην έκταση που αυτός καθόρισε. Ανακύπτει, τότε, το ζήτημα της δυνατότητας αξιοποίησης των διατεθέντων περιουσιακών στοιχείων για άλλους σκοπούς. Η αξιοποίηση αυτή, που θα αποτρέψει την αδρανοποίηση των διατεθέντων, εξυπηρετεί γενικότερους σκοπούς κοινωνικού και δημόσιου, εν τέλει, συμφέροντος, που δικαιολογούν την παρέκκλιση από τη βούληση του διαθέτη ή του δωρητή (Βλ. Ζ. Τσολακίδη, ό.π., αρ. 8), και χωρεί μόνο υπό τους όρους της επόμενης παραγράφου του άρθρου 109 του Συντάγματος.

Ειδικότερα, όπως αναφέρεται ανωτέρω, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 109 του Συντάγματος, θεσπίζεται η δυνατότητα για επωφελέστερη αξιοποίηση ή για διάθεση του καταλειφθέντος ή δωρηθέντος περιουσιακού στοιχείου υπέρ του ίδιου ή άλλου (συγγενούς) κοινωφελούς σκοπού, στην ίδια περιοχή που όρισε ο διαθέτης ή ο δωρητής ή στην ευρύτερη περιφέρειά της, όταν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση, είτε ότι η θέληση του διαθέτη ή

του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί για οποιοδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, ως προς τον ορισθέντα σκοπό, είτε ότι η θέληση αυτή μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης του υπ' όψη περιουσιακού στοιχείου, όπως νόμος ορίζει.

Στη δεύτερη περίπτωση είναι εντονότερη η παρέμβαση στη βούληση του διαθέτη ή του δωρητή, διότι ο σκοπός που αυτός έχει τάξει παραμένει μεν πραγματοποιήσιμος, ωστόσο, διαπιστώνεται ότι είναι δυνατή η πληρέστερη ικανοποίησή του με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης του συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου, όπως νόμος ορίζει. Η επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση της περιουσίας που καταλείφθηκε ή δωρήθηκε αποτελεί νομική αξιολογική έννοια, η οποία πρέπει να προσδιορίζεται στην αίτηση ως προς τα προτεινόμενα προς υπαγωγή σε αυτήν πραγματικά περιστατικά, προκειμένου να κριθεί από το δικαστήριο αν αυτά πράγματι την συνιστούν, αφού συγκριθεί η προτεινόμενη λύση με την ήδη υπάρχουσα κατάσταση (ΑΠ 1355/2017, 2013/2014, 1495/2013, 13/2013, 138/2011 και 1547/2010). Έχει κριθεί ότι η μεταβολή του λήπτη της περιουσίας, και, συνεπώς, του υποχρέου προς εκπλήρωση του κοινωφελούς σκοπού, δεν αποτελεί θεμιτή μεταβολή κατά τα ανωτέρω (ΑΠ 217/2021, 13/2013).

γ) Σε εκτέλεση των ανωτέρω συνταγματικών ρυθμίσεων θεσπίσθηκε το άρθρο 10 παρ. 1, 2, 3 ν. 4182/2013, το οποίο αντικαθίσταται με την προτεινόμενη ρύθμιση.

δ) Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 825 του ΚΠολΔ, όπως τροποποιείται με το άρθρο 114 του παρόντος, «[κ]άθε αμφιβολία ή αμφισβήτηση για την ερμηνεία διαθήκης ή εν ζωή δικαιοπραξίας, με την οποία διατίθενται περιουσιακά στοιχεία με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών, εφόσον αναφέρεται στον τρόπο της εκκαθάρισης και γενικά της διαχείρισης και της εκτέλεσης της περιουσίας, που έχει διατεθεί στο Δημόσιο ή για κοινωφελή σκοπό, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Εφετείου Αθηνών. Εφόσον η αξία της περιουσίας, που έχει διατεθεί στο Δημόσιο ή για κοινωφελή σκοπό, δεν υπερβαίνει το ποσό των πενήντα χιλιάδων (50.000) ευρώ, αρμόδιο δικαστήριο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών».

Έχει παγίως νομολογηθεί ότι το Εφετείο (πλέον και το Πρωτοδικείο) καθίσταται αρμόδιο να κρίνει κατά την ειδική διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας των άρθρων 741 επ. ΚΠολΔ, σύμφωνα με τα ανωτέρω, αποκλειστικώς και μόνο όταν προκύπτει αμφιβολία ή αμφισβήτηση για ζητήματα που έχουν σχέση με τον τρόπο της εκκαθάρισης και γενικά της διαχείρισης καταλειφθέντος περιουσιακού στοιχείου για κοινωφελή σκοπό, και όχι όταν αυτή α-

νάγεται σε άλλα θέματα ερμηνείας ή τροποποίησης της διαθήκης, αν αυτή είναι η συστατική πράξη του κοινωφελούς ιδρύματος (ΑΠ 989/2020, 78/2005, ΕφΛαρ 72/2017).

ε) Συνεπώς, η δικαστική απόφαση βεβαιώνει τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 109 του Συντάγματος, ιδίως όσον αφορά την εξαίρεση της παραγράφου 2 αυτού του άρθρου, κρίνοντας αν σε κάθε υπό κρίση περίπτωση πρόκειται για «επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση, για τον ίδιο ή άλλο κοινωφελή σκοπό, εκείνου που καταλείφθηκε ή δωρηθήκε στην περιοχή που καθόρισε ο δωρητής ή ο διαθέτης ή στην ευρύτερή της περιφέρεια». Και στις περιπτώσεις αυτές, πάντως, η προτεραιότητα που αναγνωρίζει ο συντακτικός νομοθέτης στη βούληση του διαθέτη ή δωρητή επιβάλλει στο δικαστήριο που βεβαιώνει την αδυναμία πραγμάτωσης του σκοπού, αλλά και στον νομοθέτη ή στη διοίκηση που θα αποφασίσει για τη μεταβολή του τρόπου αξιοποίησης της κοινωφελούς περιουσίας, εκτός από τον τοπικό περιορισμό (στην περιοχή που καθόρισε ο διαθέτης ή δωρητής ή στην ευρύτερή της περιφέρεια, στον οποίο, πάντως, δεν αναφέρεται ρητώς το υπό εξέταση άρθρο 32), να επιλέξουν, μεταξύ πλειόνων εφικτών λύσεων, την εγγύτερη δυνατή προς τη βούληση του διαθέτη ή δωρητή (πρβλ. Δ. Λιάππη, σε Σπυρόπουλο/Κοντιάδη/Ανθόπουλο/Γεραπετρίτη, Σύνταγμα, Κατ' Άρθρον Ερμηνεία, 2017, αρ. 7).

Στην ίδια κατεύθυνση, η συμπλήρωση του οργανισμού του κοινωφελούς ιδρύματος προς κάλυψη τυχόν κενών χάριν της πληρότητάς του ή η τροποποίηση τυχόν επουσιωδών διατάξεων κοινωφελούς διαθήκης ή δωρεάς από τη Διοίκηση θα πρέπει να έχει πάντοτε ως γνώμονα τη βούληση του διαθέτη ή δωρητή ως προς τον σκοπό του ιδρύματος και τον τρόπο διοίκησής του και διαχείρισης της περιουσίας του (ΣτΕ 3921/2011, 4160/1998, 1871/1993).

Τέλος, σε ό,τι αφορά την πρόταση τροποποίησης του καταστατικού ή του οργανισμού του κοινωφελούς ιδρύματος, η οποία υποβάλλεται στην εποπτεύουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ. 1 του νομοσχεδίου, παρατηρείται ότι αυτή δεν μπορεί να αποστεί από τα οριζόμενα στη δικαστική απόφαση.

11. Επί του άρθρου 36

Με την προτεινόμενη παράγραφο 2 ορίζεται ότι τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που ασκούνται για την αναγνώριση, εξασφάλιση ή τη διεκδίκηση δικαιώματος κοινωφελούς περιουσίας ή περιουσίας κοινωφελούς ιδρύματος, όπως και τα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης που επισπεύδονται για την ικανοποίηση των ανωτέρω δικαιωμάτων, πρέπει να κοινοποιούνται στην εποπτεύουσα αρχή, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά με το παρόν, επί ποινή απα-

ραδέκτου της συζήτησης, γεγονός που εξετάζεται και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Συναφώς, ερωτάται αν, κατά τη βούληση του νομοθέτη, εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης περιπτώσεις, π.χ., άσκησης αγωγής εκ μέρους της διοίκησης του κοινωφελούς ιδρύματος για ανείσπρακτα μισθώματα και, γενικότερα, περιπτώσεις ενδίκων μέσων ή βοηθημάτων τρέχουσας διαχείρισης, υπό την έννοια ότι ενδέχεται, υπό προϋποθέσεις, η υποχρέωση κοινοποίησης είτε να επιφέρει καθυστερήσεις είτε να μη λειτουργήσει υπέρ της προώθησης του κοινωφελούς σκοπού, αν, λόγω παράλειψής της από το όργανο διοίκησης, το ένδικο μέσο ή βοήθημα απορριφθεί ως απαράδεκτο.

12. Επί των άρθρων 47, 59 και 118

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 47, «1. Η περιουσία του κοινωφελούς ιδρύματος αξιοποιείται σύμφωνα με την ιδρυτική πράξη, τον οργανισμό του και τον Πρότυπο Κανονισμό Κοινωφελών Ιδρυμάτων». Η παράγραφος 4 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι η διαδικασία, οι όροι και οι λεπτομέρειες για τη σύναψη και εκτέλεση συμβάσεων από τα κοινωφελή ιδρύματα, για την εκποίηση αγορά, αντιπαροχή, εκμίσθωση, μακροχρόνια εκμίσθωση έναντι ανακατασκευής ή αναπαλαίωσης, ανάθεση και εκτέλεση έργων και προμηθειών και παροχής υπηρεσιών καθορίζονται με τον Πρότυπο Κανονισμό Κοινωφελών Ιδρυμάτων. Σε περίπτωση παράβασης του Πρότυπου Κανονισμού, η εποπτεύουσα αρχή, με αιτιολογημένη απόφασή της, αν δεν έχει ολοκληρωθεί η σύναψη της σύμβασης, εξετάζει το ενδεχόμενο να διατάξει έκτακτο διαχειριστικό έλεγχο σε βάρος του κοινωφελούς ιδρύματος και η σύναψη της σύμβασης δεν ολοκληρώνεται, ενώ, αν η σύμβαση έχει καταρτισθεί, θεωρείται άκυρη, με την επιφύλαξη της προστασίας των δικαιωμάτων των καλόπιστων τρίτων.

Περαιτέρω, με το άρθρο 118 παρ. 1, ορίζεται ότι, «[μ]ε απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, εκδίδεται ο Πρότυπος Κανονισμός Κοινωφελών Ιδρυμάτων, ο οποίος εφαρμόζεται συμπληρωματικά στην παρούσα ενότητα. Με τον Πρότυπο Κανονισμό Κοινωφελών Ιδρυμάτων καθορίζονται: α) οι διαδικασίες διαχείρισης και αξιοποίησης της κινητής και ακίνητης περιουσίας των κοινωφελών ιδρυμάτων, με εξαίρεση τα κοινωφελή ιδρύματα της περ. α) της παρ. 2 του άρθρου 3 και τις αυτοτελείς περιουσίες που διατίθενται υπέρ αυτών, και συγκεκριμένα οι όροι και η διαδικασία σύναψης και εκτέλεσης κάθε είδους συμβάσεων, ιδίως αγοραπωλησίας, αντιπαροχής, εκμίσθωσης έναντι ανακατασκευής και αναπαλαίωσης, παραχώρησης χρήσης ακινήτων κατά το άρθρο 52, ανάθεσης και εκτέλεσης έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών και κάθε άλλο σχετικό, τεχνικό ή

λεπτομερειακό θέμα. β) Οι όροι και η διαδικασία χορήγησης εκ μέρους των κοινωφελών ιδρυμάτων υποτροφιών, οικονομικών ενισχύσεων, βοηθημάτων και βραβείων, ιδίως η διενέργεια ή μη διαγωνισμού, η διαδικασία επιλογής των υποτρόφων, η προδικασία του διαγωνισμού (...), τα ανώτατα όρια μηνιαίων υποτροφιών ανά βαθμίδα σπουδών, ο καθορισμός της έναρξης και της διάρκειας της υποτροφίας (...), οι λόγοι διακοπής αυτής και επιστροφής του ποσού των υποτροφιών, μετεγγραφής υποτρόφων, κατάρτισης και τήρησης μητρώου υποτρόφων και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή του άρθρου 59».

Επίσης, κατά το άρθρο 46 παρ. 2, η πρόδηλη ή επανειλημμένη παραβίαση του Πρότυπου Κανονισμού συνιστά λόγο παύσης μέλους της διοίκησης του κοινωφελούς ιδρύματος.

Εξ άλλου, με το άρθρο 59 παρ. 3 ορίζεται ότι, «[σ]την περίπτωση που δεν υφίσταται πρόβλεψη στην ιδρυτική πράξη ή στον οργανισμό του ιδρύματος ή της αυτοτελούς περιουσίας για τους όρους και τη διαδικασία χορήγησης υποτροφιών, οικονομικών ενισχύσεων, βοηθημάτων και βραβείων ή η πρόβλεψη είναι ελλιπής, εφαρμόζονται οι όροι και η διαδικασία που προβλέπονται σχετικά στον Πρότυπο Κανονισμό Κοινωφελών Ιδρυμάτων». Αυτή η ρύθμιση για την επικουρική εφαρμογή του Πρότυπου Κανονισμού αφορά την ειδική περίπτωση που ο οργανισμός του κοινωφελούς ιδρύματος ή της αυτοτελούς περιουσίας περιλαμβάνει «ελλιπείς» ρυθμίσεις ή παρουσιάζει ρυθμιστικό κενό ως προς τους όρους και τη διαδικασία χορήγησης υποτροφιών κ.λπ. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η εφαρμογή του Πρότυπου Κανονισμού είναι παράλληλη προς την ιδρυτική πράξη και τον οργανισμό των κοινωφελών ιδρυμάτων (άρθρο 46 παρ. 2 και, κυρίως, άρθρο 47 παρ. 1) και συμπληρωματική προς τις ρυθμίσεις του παρόντος (άρθρο 118 παρ. 1).

Συναφώς, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

α) Ως προς την αναφορά του Πρότυπου Κανονισμού στο άρθρο 59 παρ. 3: Ο κοινός νομοθέτης μπορεί να θεσπίσει κανόνες που αφορούν τη συγκρότηση, τη σύνθεση, τη λειτουργία των οργάνων διοίκησης και άλλα συναφή ζητήματα μόνο αν οι κανόνες αυτοί έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα, αν εφαρμόζονται, δηλαδή, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα θέματα αυτά δεν αντιμετωπίστηκαν καθόλου από το διαθέτη, ή ρυθμίστηκαν μερικώς μόνο από αυτόν (ΣτΕ 819/1990). Η συμπλήρωση του οργανισμού του κοινωφελούς ιδρύματος προς κάλυψη τυχόν κενών χάριν της πληρότητας αυτού ή η τροποποίηση τυχόν επουσιωδών διατάξεων κοινωφελούς διαθήκης ή δωρεάς από τη Διοίκηση πρέπει να έχει πάντοτε ως γνώμονα τη βούληση του διαθέτη ή δωρητή ως προς τον σκοπό του ιδρύματος και τον τρόπο διοίκησής του και διαχείρισης της περιουσίας του (ΣτΕ 3921/2011, 4160/1998, 1871/1993).

Περαιτέρω, δοθέντος ότι η σύσταση του ιδρύματος και η έγκρισή του οργανισμού του γίνεται με προεδρικό διάταγμα (άρθρο 41 παρ. 1), πρέπει και η ως άνω συμπλήρωση/τροποποίησή του να γίνεται με προεδρικό διάταγμα και όχι με υπουργική απόφαση, όπως ορίζεται σχετικά με τον Πρότυπο Κανονισμό στο άρθρο 118 παρ. 1.

β) Εκτός τούτου, η θέσπιση της εξουσιοδότησης προς τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών στο άρθρο 118 παρ. 1 για την έκδοση, με απόφασή του, του Πρότυπου Κανονισμού, αντί προεδρικού διατάγματος, εγείρει προβληματισμό ως προς την εναρμόνισή της προς τις προϋποθέσεις του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος. Κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφιο β΄ του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορισθούν, με ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση, ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα της διοίκησης, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι η ευρύτητα της εξουσιοδότησης, της οποίας το περιεχόμενο είναι ορισμένο, ουδόλως επηρεάζει το κύρος της (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 941/2008, 2304/1995 κ.ά.). «Ως ειδικότερα θέματα θεωρούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης. Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3013/2014, 775, 2150, 2148, 2090/2015, 1804/2017, 1400/2022, 869/2025 κ.ά.). Το κριτήριο περί του χαρακτηρισμού ενός θέματος ως «ειδικότερου» ή μη μπορεί να είναι είτε ποσοτικό, σε σχέση με το κύριο αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης, είτε ποιοτικό, συναρτώμενο προς τη σπουδαιότητα του προς ρύθμιση καταλειπόμενου ζητήματος. Εξ άλλου, «οι ανωτέρω ουσιαστικές ρυθμίσεις μπορούν να υπάρχουν τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδότησης» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3404/2014, 1749/2016, 705/2020 κ.ά. Βλ., σχετικά, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224 και Α. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδ., 2020, παρ. 440). Ως λεπτομερειακά θεωρούνται τα ζητήματα που αφορούν «τη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων», επί κύριων και ουσιωδών ρυθμίσεων που πρέπει

να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη, τεχνικού δε χαρακτήρα είναι τα θέματα που αφορούν τη θέσπιση ρυθμίσεων για τις οποίες είναι κατ' αρχήν απαραίτητη η παρέμβαση τεχνικού οργάνου (βλ. ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999, βλ., σχετικά Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 6η έκδ., 2021, σελ. 223-224 και Α. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδ., 2020, παρ. 440). «Τέλος για το συνταγματικό κύρος της νομοθετικής εξουσιοδότησεως δεν απαιτείται οπωσδήποτε να διαγράφει η ίδια ή με παραπομπή σε άλλη διάταξη νόμου βασικές αρχές και κατευθύνσεις στο πλαίσιο των οποίων οφείλει να κινηθεί η Διοίκηση κατά την κανονιστική ρύθμιση των θεμάτων αυτών» (βλ. ΣτΕ 1125/2020, Ολομ. 3404/2014, 2307/2018).

Υπό το φως των ανωτέρω, η παροχή εξουσιοδότησης προκειμένου, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, και όχι με προεδρικό διάταγμα, να καθορίζονται, μεταξύ άλλων, οι διαδικασίες διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας των κοινωφελών ιδρυμάτων, οι κανόνες σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων και οι όροι και οι διαδικασίες χορήγησης υποτροφιών, βοηθημάτων κ.λπ. (άρθρο 118 παρ. 1 και 2) δεν συνιστά, κατά τα ανωτέρω, θέμα ή τεχνικό ή λεπτομερειακό. Περαιτέρω, παρατηρείται ότι, εν προκειμένω, δεν τίθεται στο νομοσχέδιο η «ουσιαστική ρύθμιση» του αντικείμενου της εξουσιοδότησης «έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο ενεργεί η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα», ώστε να θεωρηθεί το αντικείμενο της εξουσιοδότησης ως «ειδικότερο θέμα», σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος (ΣτΕ Ολομ. 869/2025, όπου και περαιτέρω παραπομπές). Στο πλαίσιο αυτό, η αναφορά στο άρθρο 118 παρ. 1 ότι ο Πρότυπος Κανονισμός εφαρμόζεται συμπληρωματικά προς τις διατάξεις της Ενότητας Ι δεν καλύπτει τον ως άνω προβληματισμό.

Άλλωστε, για λόγους ασφάλειας δικαίου (δηλαδή για τη διασφάλιση του κύρους των πράξεων που γίνονται κατ' εφαρμογή του Πρότυπου Κανονισμού), η έκδοση προεδρικού διατάγματος παρίσταται ορθότερη, υπό την έννοια ότι η επεξεργασία του σχεδίου από το Συμβούλιο της Επικρατείας θα διασφαλίσει τη συμβατότητα των ρυθμίσεων του Κανονισμού προς το άρθρο 109 του Συντάγματος.

Εξ άλλου, και η αντίστοιχου περιεχομένου εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 116 παρ. 3, αναφορικά με τον Ειδικό Κανονισμό του Ιδρύματος Διαχείρισης και Εκκαθάρισης Κληρονομιών και Αδρανών Κοινωφελών Περιουσιών του άρθρου 7, η οποία μάλιστα έχει πιο περιορισμένο αντικείμενο από αυτή του άρθρου 118, καθότι καταλαμβάνει μόνο ένα, και όχι, εν δυνάμει, το σύνολο των ιδρυμάτων, ορίζει ότι ο Ειδικός Κανονισμός, με τον οποίο ρυθμίζονται οι κανόνες και η διαδικασία σύναψης και εκτέλεσης κάθε είδους σύμβα-

σης, ιδίως αγοραπωλησίας, αντιπαροχής, εκμίσθωσης κ.λπ., εκδίδεται με προεδρικό διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

13. Επί του άρθρου 68

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του προτεινόμενου άρθρου, η φράση «σύμφωνα το παρόν Κεφάλαιο» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «σύμφωνα με το παρόν Κεφάλαιο».

14. Επί των άρθρων 92 και 95

Στην παράγραφο 2 των ως άνω άρθρων, η φράση «στον εξωτερικό» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «στο εξωτερικό».

15. Επί του άρθρου 101

Με το άρθρο αυτό, που φέρει τον τίτλο «Βιβλία - Στοιχεία», ορίζεται ότι «[γ]ια κάθε κοινωφελή περιουσία τηρούνται από τους διαχειριστές της ειδικά βιβλία και στοιχεία, σύμφωνα με το διπλογραφικό σύστημα, όπως ορίζεται στον ν. 4308/2014 (Α' 251), περί Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων, στα οποία εμφανίζονται τα περιουσιακά της στοιχεία και η οικονομική της κατάσταση εν γένει. Τα βιβλία και στοιχεία υπόκεινται στον έλεγχο των πιστοποιημένων ελεγκτών κοινωφελών περιουσιών και της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Ελέγχων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους». Παρατηρείται ότι, αντί του όρου «βιβλία και στοιχεία», θα ήταν, ίσως, περισσότερο δόκιμη η χρήση του όρου «λογιστικά αρχεία», που απαντά και στον ν. 4308/2014, ορίζεται δε ως εξής: «Λογιστικά αρχεία είναι τα ηλεκτρονικά ή φυσικά μέσα, στα οποία περιέχονται πληροφορίες αναγκαίες για την κατάρτιση και τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας οντότητας. Τα λογιστικά αρχεία περιλαμβάνουν βάσεις πρωτογενών πληροφοριακών δεδομένων, παραστατικά των συναλλαγών και γεγονότων (λογιστικά στοιχεία), και άλλα λογιστικά αρχεία (λογιστικά βιβλία) στα οποία καταχωρούνται δεδομένα των συναλλαγών και γεγονότων» (βλ. ν. 4308/2014 - Παράρτημα Α: Ορισμοί).

16. Επί του άρθρου 102

α. Στην περίπτωση α) της παραγράφου 2, η φράση «δεν υποβάλουν λογοδοσία» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «δεν υποβάλουν λογοδοσία».

β. Στην παράγραφο 4, μετά τη φράση «που προξένησαν», πρέπει να τεθεί κόμμα.

17. Επί του άρθρου 103

Στις παραγράφους 2 και 4, η παραπομπή στην «έννοια της περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως «έννοια της περ. α) του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα», δθέντος του ότι το σχετικό άρθρο δεν αριθμεί παραγράφους.

18. Επί του άρθρου 108

α. Η φράση «νομικό πρόσωπο δημοσίου τομέα (ν.π.δ.δ.)» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.)».

β. Ο όρος «καταχωρείται» είναι ορθό να γραφεί ως «καταχωρίζεται».

19. Επί του άρθρου 112

Με το άρθρο αυτό τροποποιείται η περίπτωση β' της παραγράφου 3 του άρθρου 75 του, κυρωθέντος διά του ν. 5219/2025, Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας, που αφορά την αυτοτελή φορολόγηση περιουσιακών στοιχείων που περιέρχονται, αιτία θανάτου ή αιτία δωρεάς (βλ. άρθρο 97 ενот. Α' περ. α' του ως άνω Κώδικα), σε μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα.

Η ισχύουσα σήμερα ρύθμιση αναφέρεται σε νομικά πρόσωπα, τα οποία «επιδιώκουν αποδεδειγμένα σκοπούς εθνικούς ή θρησκευτικούς ή φιλανθρωπικούς ή εκπαιδευτικούς ή πολιτιστικούς ή γενικά επωφελείς για την κοινωνία εν όλω ή εν μέρει, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Κώδικα Κοινοφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών κληρονομιών» (ν. 4182/2013). Κατά το άρθρο 1 του ισχύοντος Κώδικα Κοινοφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών Κληρονομιών (ν. 4182/2013), ως «κοινοφελής σκοπός» νοείται «κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός».

Με την προτεινόμενη ρύθμιση διαγράφεται η ως άνω παραπομπή στο καταργούμενο, δυνάμει του άρθρου 131 του νομοσχεδίου, άρθρο 1 του ισχύοντος Κώδικα Κοινοφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών Κληρονομιών (ν. 4182/2013), και γίνεται πλέον αναφορά σε νομικά πρόσωπα τα οποία «επιδιώκουν αποδεδειγμένα σκοπούς εθνικούς ή θρησκευτικούς ή φιλανθρωπικούς ή εκπαιδευτικούς ή πολιτιστικούς ή γενικά επωφελείς για την κοινωνία εν όλω ή εν μέρει», χωρίς όμως παραπομπή στον ορισμό του «κοινοφελούς σκοπού» που δίδεται με το άρθρο 4 του νομοσχεδίου.

Με το άρθρο 4 περ. θ' του νομοσχεδίου, ως «κοινοφελής σκοπός» ορίζεται «κάθε σκοπός που αποβλέπει στην ικανοποίηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου ή μέρους αυτού, χωρίς ιδιωτικό κέρδος. Περιλαμβάνει σκοπούς κοινωνικής πρόνοιας, υγείας, παιδείας, επιστήμης, πολιτισμού, αθλητισμού

και προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και κάθε άλλον σκοπό ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος».

Επισημαίνεται, συναφώς, ότι οι σκοποί, που, κατά τον ανωτέρω ορισμό, θεωρούνται κοινωνικώς, δεν φαίνεται να ταυτίζονται με αυτούς που καταλαμβάνονται από την ως άνω φορολογική απαλλαγή. Επομένως, δημιουργείται προβληματισμός ως προς τι θα ισχύει σε περιπτώσεις νομικών προσώπων που επιδιώκουν κοινωνικώς σκοπούς κατά την έννοια του άρθρου 4 περ. θ' του νομοσχεδίου, οι οποίοι, όμως, δεν περιλαμβάνονται σε αυτούς της ως άνω περίπτωσης β' της παραγράφου 3 του άρθρου 75 του Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας.

20. Επί του άρθρου 115

Με την προτεινόμενη παράγραφο 2 παρέχεται εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ψηφιακής Διακυβέρνησης, και τον, κατά περίπτωση, αρμόδιο Υπουργό να καθορίζουν, με κοινή απόφασή τους, τις τεχνικές προδιαγραφές του Η.Μ.ΚΟΙ.Π., καθώς και τα δικαιώματα χρήσης και πρόσβασης (...), τις διαλειτουργικότητες με άλλα εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή Μητρώα ή Πληροφοριακά Συστήματα, τη διαδικασία υποβολής επώνυμων ή ανώνυμων καταγγελιών, τη διαδικασία μεταφοράς των δεδομένων και στοιχείων από το Μητρώο Κοινωνικών Περιουσιών του άρθρου 12 του Κώδικα κοινωνικών περιουσιών και σχολαζουσών κληρονομιών (ν. 4182/2013) στο Η.Μ.ΚΟΙ.Π., τα ζητήματα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αναρτώνται, καθώς και κάθε άλλο ειδικό ζήτημα ή αναγκαία τεχνική λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου 6.

Συναφώς, παρατηρείται ότι εγείρεται εν προκειμένω ο προβληματισμός που εκτέθηκε στην υπ' αριθ. 12 παρατήρηση (επί του άρθρου 118) για τη συμβατότητα της προτεινόμενης ρύθμισης προς το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, γιατί τα ζητήματα που αποτελούν αντικείμενο της προτεινόμενης δεν συνιστούν θέμα ή τεχνικό ή λεπτομερειακό, κατά την έννοια που αναλύθηκε στην ανωτέρω παρατήρηση. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο, επειδή το αντικείμενο της προτεινόμενης ρύθμισης αφορά, μεταξύ άλλων, την άσκηση ατομικών δικαιωμάτων των προσώπων, τα προσωπικά δεδομένα των οποίων αναρτώνται, μεταφέρονται ή τελούν σε διαλειτουργικότητα με άλλα Μητρώα, εθνικά, ευρωπαϊκά ή διεθνή. Σε τέτοιες περιπτώσεις, προκειμένου να είναι ανεκτή η ρύθμισή τους με υπουργική απόφαση (ή πράξη άλλου οργάνου της διοίκησης, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, αντί για προεδρικό διάταγμα), πρέπει, κατά την πάγια νομολογία, η ουσιαστική ρύθμιση του θέματος να διαγράφεται, έστω σε γενικές γραμμές, στην εξουσιοδοτική ή άλλη διάταξη (ΣτΕ Ολομ. 869/2025, 1804/2017 Ολομ.).

21. Επί του άρθρου 118

Πέραν των αναφερομένων επί του άρθρου αυτού στην υπ' αριθ. 12 παρατήρηση, ερωτάται και αν, στην παράγραφο 2, η φράση σε «κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή του άρθρου 50» θα έπρεπε να αναφέρεται στην εφαρμογή του άρθρου 49, αντί του άρθρου 50.

22. Επί του άρθρου 121

Το άρθρο αυτό περιλαμβάνει τις εξουσιοδοτικές διατάξεις του Μέρους Η' της Ενότητας Ι. Με την παράγραφο 1 ορίζεται ότι «[μ]ε κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης αναπτύσσεται κάθε άλλο μητρώο ή πληροφοριακό σύστημα που κρίνεται αναγκαίο για την εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 94».

Παρατηρείται, συναφώς, ότι η ως άνω ρύθμιση αφορά στο Ενιαίο Ψηφιακό Μητρώο Σχολαζουσών Κληρονομιών, το οποίο υπάγεται συστηματικά στο Μέρος Ζ' της Ενότητας Ι. Ως εκ τούτου, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, θα ήταν σκόπιμο να ενταχθεί αυτή στο αμέσως προηγούμενο άρθρο 120, το οποίο περιλαμβάνει τις εξουσιοδοτικές διατάξεις του Μέρους Ζ'.

23. Επί του άρθρου 124

α. Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4, η εκ παραδρομής αναφορά «υποβάλουν» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «υποβάλλουν».

β. Στο πρώτο εδάφιο της περίπτωσης β) της παραγράφου 5, η εκ παραδρομής αναφορά «αποστέλουν» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «αποστέλλουν».

24. Επί των άρθρων 132, 134 και 135

Με το άρθρο 134 παρ. 1 ορίζεται ότι ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαππείου Κληροδοτήματος» (εφεξής «Επιτροπή»). Η Επιτροπή υπεισέρχεται αυτοδικαίως, ως καθολικός διάδοχος του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Επιτροπή Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων», στο σύνολο των πάσης φύσεως αρμοδιοτήτων, δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και λοιπών εννόμων σχέσεων της (άρθρο 134 παρ. 2). Από την έναρξη ισχύος της Ενότητας ΙΙ του παρόντος καταργείται ο α.ν. 1920/1939 «περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και κωδικοποιήσεως των διατάξεων περί διοικήσεως της υπό του Ευαγγέλη Ζάππα καταλειφθείσης εις το Έθνος περιουσίας» (άρθρο 154). Συνεπώς, η «Επιτροπή Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων», που είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, σύμφωνα με το άρθρο 2 α.ν. 1920/1939, καταργείται, και στη θέση της υπεισέρχεται ως καθολικός διάδοχος το ν.π.ι.δ. με την επωνυμία

«Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαππείου Κληροδοτήματος». Η Επιτροπή εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, τον οποίο επικουρούν οι υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, ανήκει στον δημόσιο τομέα της παραγράφου 1 του άρθρου 14 ν. 4270/2014, λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, απολαύει των διοικητικών, οικονομικών και δικαστικών απαλλαγών και ατελειών, καθώς και των δικονομικών και ουσιαστικών προνομίων του Δημοσίου, και διέπεται από το παρόν και από τον Εσωτερικό Κανονισμό της (άρθρο 134 παρ. 2).

Όπως αναφέρεται στην κατ' άρθρον ανάλυση αξιολογούμενης ρύθμισης επί του άρθρου 134, «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση συστήνεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία “Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαππείου Κληροδοτήματος”, το οποίο αποτελεί τον βασικό φορέα διοίκησης, διαχείρισης και αξιοποίησης του κληροδοτήματος του Ευαγγέλη Ζάππα και των λοιπών περιουσιακών στοιχείων του κληροδοτήματος. Η Επιτροπή υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, ο οποίος ασκεί τις αρμοδιότητές του με την υποστήριξη των υπηρεσιών της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας. Η ρύθμιση διασφαλίζει την ενότητα της διοίκησης και την προστασία του δημοσίου συμφέροντος, χωρίς να αναιρεί τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια του νέου φορέα. Η επιλογή της μορφής νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου εξυπηρετεί την ανάγκη ευελιξίας και αποδοτικότητας στη διαχείριση, στο πλαίσιο των αρχών χρηστής διοίκησης και διαφάνειας. Με την πρόβλεψη ότι η Επιτροπή ανήκει στον δημόσιο τομέα, κατά την περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014, εξασφαλίζονται η λογοδοσία, η εποπτεία και η νομιμότητα των ενεργειών της. Προβλέπεται επίσης ότι η Επιτροπή λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και [απολαύει] των διοικητικών, οικονομικών και δικαστικών απαλλαγών και προνομίων του Δημοσίου, στοιχείο που ενισχύει την ικανότητά της να εκπληρώνει τους κοινωφελείς σκοπούς του κληροδοτήματος με αποτελεσματικότητα και συνέπεια».

Περαιτέρω, σύμφωνα με την κατ' άρθρον ανάλυση αξιολογούμενης ρύθμισης επί του άρθρου 135, «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση, καθορίζεται η αποστολή και προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες της Επιτροπής, η οποία ιδρύεται με σκοπό τη διαχείριση και αξιοποίηση του κληροδοτήματος του Ευαγγέλη Ζάππα, σύμφωνα με τη βούληση του διαθέτη και προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Η αποστολή της Επιτροπής συνίσταται πρωτίτως στη συντήρηση και ανάδειξη του Ζαππείου Μεγάρου και των παρακεί-

μενων κήπων, που αποτελούν εμβληματικά μνημεία της νεότερης ελληνικής ιστορίας και σύμβολα της εθνικής ευεργεσίας. Παράλληλα, περιλαμβάνει την ορθολογική αξιοποίηση της περιουσίας του κληροδοτήματος προς ενίσχυση της γεωργικής, κτηνοτροφικής και βιομηχανικής ανάπτυξης, καθώς και [την] προαγωγή των καλών τεχνών, μέσα από τη διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων, σύμφωνα με τη διαθήκη του Ευαγγέλη Ζάππα. Επίσης, προβλέπει τη διεξαγωγή, ανά τετραετία, των “Ολυμπίων” εκθέσεων, όπως ορίζεται στη διαθήκη του Ευαγγέλη Ζάππα, με σκοπό την προβολή προϊόντων ελληνικής παραγωγής και δημιουργίας. Η διάταξη εξειδικεύει την αποστολή αυτή μέσω ενός πλαισίου αρμοδιοτήτων, που επιτρέπει στην Επιτροπή να ενεργεί με σύγχρονα εργαλεία διοίκησης και ανάπτυξης συνεργειών. Ειδικότερα, παρέχεται η δυνατότητα: α) να σχεδιάζει και να υλοποιεί έργα που συμβάλλουν στη συντήρηση, προστασία και προβολή του Ζαππειού Μεγάρου, β) να συνεργάζεται με ελληνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, γ) να συνάπτει μνημόνια συνεργασίας και προγραμματικές συμβάσεις, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, για την υλοποίηση έργων και δράσεων πολιτισμού, έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και δ) να αξιοποιεί χρηματοδοτήσεις από διεθνή, ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα ή από ιδιωτικές χορηγίες, προκειμένου να ενισχύει την οικονομική βιωσιμότητα του φορέα. Με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή αποκτά θεσμικά κατοχυρωμένη ευχέρεια δράσης, ώστε να υλοποιεί αποτελεσματικά τον κοινωφελή προορισμό του κληροδοτήματος, προσαρμοσμένο στις σύγχρονες ανάγκες πολιτιστικής διαχείρισης, οικονομικής ανάπτυξης και διεθνούς συνεργασίας. Η ρύθμιση εναρμονίζεται πλήρως με το πνεύμα και το γράμμα της διαθήκης του Ευαγγέλη Ζάππα, ο οποίος απέβλεπε στη διαρκή σύνδεση του κληροδοτήματός του με την προώθηση της εκπαίδευσης και της παραγωγικής δραστηριότητας της χώρας. Ως εκ τούτου, διασφαλίζεται η συνέχεια του οράματος του Ευαγγέλη Ζάππα μέσα από ένα σύγχρονο, λειτουργικό και διαφανές θεσμικό πλαίσιο».

Συναφώς, εγείρεται ο ακόλουθος προβληματισμός:

Όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω (ιδίως υπό την υπ’ αριθ. 10 παρατήρηση), κατά το άρθρο 109 παρ. 1 του Συντάγματος, δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού. Εξαιρέση εισάγεται με την παράγραφο 2 του άρθρου 109 του Συντάγματος, με την οποία θεσπίζεται η δυνατότητα για επωφελέστερη αξιοποίηση ή για διάθεση του καταλειφθέντος ή δωρηθέντος περιουσιακού στοιχείου υπέρ του ίδιου ή άλλου (συγγενούς) κοινωφελούς σκοπού, στην ίδια περιοχή που όρισε ο διαθέτης ή ο δωρητής ή στην ευρύτερη περιφέρειά της, όταν βεβαιωθεί με

δικαστική απόφαση, είτε ότι η θέληση του διαθέτη ή του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί για οποιοδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, ως προς τον ορισθέντα σκοπό, είτε ότι η θέληση αυτή μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης του υπ' όψη περιουσιακού στοιχείου».

Υπό το φως της νομολογίας επί της ανωτέρω συνταγματικής ρύθμισης, η οποία αναλύεται στην υπ' αριθ. 10 παρατήρηση, τίθεται το ζήτημα, αν με τις ρυθμίσεις των άρθρων 132, 134, 135 και 154, αλλά και εν γένει της Ενότητας II, εισάγεται απόκλιση από τη βούληση του Ευαγγέλη Ζάππα, όπως αυτή αποτυπώθηκε στην από 30.11.1860 διαθήκη του, ως προς τους σκοπούς του κληροδοτήματος, τον τρόπο εκτέλεσης των σκοπών αυτών, τους τυχόν όρους που μπορεί να είχαν τεθεί, καθώς και τον τρόπο διοίκησης και διαχείρισης του κληροδοτήματος που ενδεχομένως είχε προσδιορίσει ο διαθέτης προς την κατεύθυνση της επωφελέστερης αξιοποίησής του, εφόσον σκοπός και η βούληση του διαθέτη μπορούν να ικανοποιηθούν πληρέστερα. Αν δεν υπάρχει τέτοια απόκλιση, δεν απαιτείται δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 825 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που να βεβαιώνει τη συμβατότητα των ανωτέρω προς το άρθρο 109 του Συντάγματος, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Εξ άλλου, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να θεσπίσει κανόνες που αφορούν τη συγκρότηση, τη σύνθεση και τη λειτουργία των οργάνων διοίκησης, καθώς και άλλα συναφή ζητήματα μόνο αν οι κανόνες αυτοί έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα, αν εφαρμόζονται, δηλαδή, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα θέματα αυτά δεν αντιμετωπίστηκαν καθόλου από το διαθέτη ή ρυθμίστηκαν μερικώς μόνο από αυτόν (ΣτΕ 819/1990).

25. Επί του άρθρου 137

Ο όρος «ανανέωσης» θα ήταν ενδεδειγμένο να αντικατασταθεί από τον όρο «παράτασης».

26. Επί του άρθρου 139

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, στην παράγραφο 6 πρέπει να προστεθεί, πριν από τη λέξη «αποφάσεων», η λέξη «λήψης».

27. Επί του άρθρου 142

Στην περίπτωση β) της παραγράφου 1, η φράση «του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα».

28. Επί του άρθρου 146

Στην παράγραφο 3, μετά την αναφορά «ετήσιο προγραμματισμό», πρέπει να προστεθεί, για λόγους πληρότητας και ομοιομορφίας προς λοιπές σχετικές αναφορές, η φράση «προσλήψεων ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα».

29. Επί του άρθρου 152

Με την παράγραφο 2 προβλέπεται η υπογραφή σύμβασης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Επιτροπής Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων για την παραχώρηση του Ζαπτείου Μεγάρου στο Ελληνικό Δημόσιο για την υποστήριξη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Ελληνική Δημοκρατία. Δοθέντος του ότι η ισχύς του άρθρου 152 αρχίζει από τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και λαμβανομένου υπόψη ότι με το άρθρο 134 του νομοσχεδίου συνιστάται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Επιτροπή Ολυμπίων και Ζαπτείου Κληροδοτήματος», κρίνεται σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να γίνεται αναφορά στο νέο νομικό πρόσωπο που υπεισέρχεται ως καθολικός διάδοχος στη θέση της Επιτροπής Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων.

30. Επί του άρθρου 162

Στην περίπτωση β) της παραγράφου 1 του υπό τροποποίηση άρθρου 35Α του ν.4537/2018, η αναφορά «(ΕΕ) 2016/1011 (L 333) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «(ΕΕ) 2016/1011 (L 171) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016».

31. Επί του άρθρου 165

Στην περίπτωση 20 του υπό τροποποίηση άρθρου 4 του ν. 4514/2018, η εκ παραδρομής αναφορά «πολυμερή μηχανισμού» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «πολυμερούς μηχανισμού».

32. Επί του άρθρου 168

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, αφενός, στην περίπτωση η) της παραγράφου 1 του υπό τροποποίηση άρθρου 47 του ν. 4514/2018, η αναφορά «να διαθέτει» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «διαθέτει», και, αφετέρου, στην περίπτωση θ) αυτού, η αναφορά «να έχει» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «έχει».

33. Επί του άρθρου 172

Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του υπό τροποποίηση άρθρου 58 του ν. 4514/2018, θα ήταν ενδεδειγμένο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να τεθούν τα στοιχεία δημοσίευσης της αναφερόμενης κοινής υπουργικής απόφασης (Β΄ 4674), λαμβανομένου υπόψη και του ότι δεν αναφέρεται αυτή με τον πλήρη τίτλο της.

34. Επί των άρθρων 174 και 176

Με το άρθρο 174 τροποποιείται η παράγραφος 2 του άρθρου 20 του π.δ. 237/1986 και παρατείνεται, εκ νέου, έως την 31η.12.2028, η αναστολή αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του Επικουρικού Κεφαλαίου Ασφάλισης Ευθύνης από Ατυχήματα Αυτοκινήτων, η οποία είχε θεσπισθεί το πρώτον με τον ν. 4092/2012. Περαιτέρω, με το άρθρο 176 τροποποιείται η παράγραφος 6 του άρθρου 10 του ν. 3867/2010 και παρατείνεται, επίσης έως την 31η.12.2028, η αναστολή αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του Εγγυητικού Κεφαλαίου Ιδιωτικής Ασφάλισης Ζωής, η οποία είχε θεσπισθεί με τον ν. 4972/2022.

Όπως εκτίθεται αναλυτικά στην έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του ν. 4092/2012 (βλ. και εκθέσεις επί των ν. 4583/2018 και 4972/2022), προκειμένου η καθιέρωση του προνομίου της απαγόρευσης κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων να είναι συμβατή προς τα άρθρα 4 παρ. 1 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος, το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, πρέπει να υφίσταται λόγος δημόσιου συμφέροντος που να καθιστά ανεκτή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, την εφαρμογή (και, εν προκειμένω, την παράταση της εφαρμογής) κρατικών προνομίων στα συγκεκριμένα ν.π.ι.δ. και τη διαφορετική οικονομική μεταχείρισή τους σε σχέση προς τους ιδιώτες δανειστές τους. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι στην αιτιολογική έκθεση ουδέν αναφέρεται ως προς τους λόγους δημόσιου συμφέροντος που κατέστησαν αναγκαία την παράταση εφαρμογής των εν λόγω εξαιρετικών ρυθμίσεων.

35. Επί του άρθρου 180

Με το άρθρο αυτό προστίθενται παράγραφοι στο άρθρο 52 του, κυρωθέντος διά του ν. 5144/2024, Κώδικα ΦΠΑ και συνιστάται ηλεκτρονικό μητρώο υποκείμενων στον ΦΠΑ μεταπωλητών μεταφορικών μέσων που υπάγονται στο ειδικό καθεστώς φορολόγησης περιθωρίου κέρδους, η εγγραφή στο οποίο είναι υποχρεωτική για την άσκηση της ως άνω επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ορίζεται, δε, μεταξύ άλλων, ότι τα «υπόχρεα προς εγγραφή στο ηλεκτρονικό μητρώο πρόσωπα ή οντότητες διαγράφονται από αυτό, με από-

φαση της αρμόδιας υπηρεσίας της ΑΑΔΕ, εφόσον διαπιστωθεί, κατόπιν ελέγχου, η κατά παράβαση του παρόντος άρθρου, εφαρμογή από τα πρόσωπα αυτά του ειδικού καθεστώτος φορολόγησης περιθωρίου κέρδους των μεταπωλητών μεταχειρισμένων αγαθών. Η διαγραφή από το ηλεκτρονικό μητρώο διενεργείται από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του προηγούμενου εδαφίου και ισχύει για τρία (3) έτη από την ημερομηνία διαγραφής. Φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες, τα οποία έχουν διαγραφεί από το ηλεκτρονικό μητρώο, δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν ως μέλη σε άλλα νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες που δραστηριοποιούνται, ή συναλλάσσονται, σύμφωνα με το ειδικό καθεστώς του παρόντος, για το χρονικό διάστημα της διαγραφής τους από το ανωτέρω μητρώο».

Ενδεχομένως, θα ήταν σκόπιμο να ορίζεται ρητά ότι οι διαφορές από τη δικαστική αμφισβήτηση των αποφάσεων της «αρμόδιας υπηρεσίας της ΑΑΔΕ» για τη διαγραφή από το ως άνω μητρώο υπάγονται στην ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ (πρβλ. ΣτΕ 869/2025 Ολομ., 4603/2012), δεδομένου ότι δεν φαίνεται να εμπίπτουν στην περίπτωση γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 1 του ν. 1406/1983, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του ν. 5119/2024.

Περαιτέρω, ως προς το τελευταίο ως άνω εδάφιο, επισημαίνεται ότι δεν είναι σαφές πώς θα διασφαλίζεται ότι πρόσωπα που έχουν διαγραφεί από το μητρώο δεν θα συμμετέχουν ως μέλη σε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη μεταπώληση μεταχειρισμένων μεταφορικών μέσων. Εξ άλλου, από τη διατύπωση της προτεινόμενης ρύθμισης δεν φαίνεται να απαγορεύεται η έμμεση συμμετοχή (μέσω τρίτου νομικού προσώπου) σε εταιρείες με την ανωτέρω δραστηριότητα, προσώπων που έχουν διαγραφεί από το μητρώο.

36. Επί του άρθρου 186

Με τις προτεινόμενες διατάξεις τροποποιείται το άρθρο 18 του, κυρωθέντος διά του ν. 5219/2025, Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας, το οποίο ρυθμίζει ζητήματα επιβολής του ειδικού φόρου επί των ακινήτων. Συγκεκριμένα, η απαλλαγή της περίπτωσης στ' της παραγράφου 2, η οποία ισχύει σήμερα υπέρ νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων «που αποδεδειγμένα επιδιώκουν κοινωφελείς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς στην Ελλάδα, καθώς και [υπέρ] εταιρει[ιών] των οποίων κατέχουν, άμεσα ή έμμεσα, το σύνολο των μετοχών, μεριδίων ή μερίδων: στα) για τα ακίνητα που ιδιοχρησιμοποιούνται αποκλειστικά και αποδεδειγμένα για τους προαναφερόμενους σκοπούς, στβ) για τα ακίνητα που εκμεταλλεύονται αποδεδειγμένα για την εκπλήρωση των ίδιων σκοπών, καθώς και σγ) για τα ακίνητα που αποδεδειγμένα είναι κενά ή δεν αποφέρουν εισόδημα», επε-

κτείνεται στο σύνολο των ακινήτων τους, δηλαδή και σε αυτά που παραχωρούνται δωρεάν ή αυτά το προϊόν της εκμετάλλευσης των οποίων δεν διατίθεται για τους προαναφερόμενους σκοπούς.

Κατά την αιτιολογική έκθεση, «με την αξιολογούμενη ρύθμιση προβλέπεται εξαίρεση των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που επιδιώκουν κοινωνωφελείς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς στην Ελλάδα από τον ειδικό φόρο επί των ακινήτων, η οποία χορηγείται κατόπιν αίτησης προς τη Φορολογική Διοίκηση. Η ρύθμιση αποσκοπεί στην πληρέστερη εκπλήρωση του επιδιωκόμενου από τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες σκοπού, χωρίς αυτά να υπόκεινται σε αποδεικτικές υποχρεώσεις και δεδομένου ότι η προβλεπόμενη εξαίρεση επί της ουσίας προβλέπεται ήδη. Τέλος, προβλέπεται ότι η ρύθμιση καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς υποθέσεις ενώπιον της φορολογικής διοίκησης».

Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, ενώ στην αιτιολογική έκθεση αναφέρεται ότι η ρύθμιση αποσκοπεί στο να μην υπόκεινται τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα και οντότητες «σε αποδεικτικές υποχρεώσεις», με την παράγραφο 2 της προτεινόμενης ρύθμισης, από την υποχρέωση υποβολής αίτησης και προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων για την αναγνώριση της συνδρομής των προϋποθέσεων απαλλαγής δεν απαλλάσσονται τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες της ως άνω τροποποιούμενης περίπτωσης στ' της παραγράφου 2, αλλά αυτά της περίπτωσης δ' της παραγράφου 3.

37. Επί του άρθρου 190

Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του υπό τροποποίηση άρθρου 18 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 5104/2024), η φράση «έχουν υποβάλει» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «έχουν υποβάλει».

38. Επί του άρθρου 203

Με το άρθρο αυτό τροποποιείται η παράγραφος 3 του άρθρου 21 του ν. 4557/2018 ως προς τα πρόσωπα που έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες του Μητρώου πραγματικών δικαιούχων εμπιστευμάτων. Με το νέο τέταρτο εδάφιο ορίζεται ότι «η χορήγηση πρόσβασης για τις περιπτώσεις των προηγούμενων εδαφίων γίνεται κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, ύστερα από απόδειξη ειδικού εννόμου συμφέροντος, αποκλειστικά για σκοπούς πρόληψης και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Σκόπιμο θα ήταν να διευκρινισθεί αν με την αναφορά σε «περιπτώσεις των προηγούμενων εδαφίων» νοούνται όλες οι περιπτώσεις της παραγράφου 3 ή μόνο η περίπτωση γ'.

39. Επί του άρθρου 214

Στο εισαγωγικό εδάφιο του παρόντος η λέξη «εξώδικων» πρέπει να αντικατασταθεί από τη λέξη «εξωδικαστικών».

40. Επί των άρθρων 226, 227 και 228

Η αναφορά στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως «(Α' 107)» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως «(Α' 170)».

41. Επί του άρθρου 234

α. Στο εισαγωγικό εδάφιο, η αναφορά «περί προσόντων διορισμού προσωπικού, βαθμολόγιο, θέσεις προϊσταμένων» πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «περί προσόντων διορισμού προσωπικού, βαθμολογίου, θέσεων προϊσταμένων».

β. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι στο εισαγωγικό εδάφιο οι προτεινόμενες υπό α) και γ) τροποποιήσεις της παραγράφου 8 του άρθρου 35 του ν. 2324/1995, με εξαίρεση την υπό β) περί αντικατάστασης του πέμπτου εδαφίου, παρίστανται άνευ αντικειμένου, καθόσον καλύπτονται από την ήδη ισχύουσα μορφή της διάταξης και, ως εκ τούτου, πρέπει να απαλειφθούν.

42. Επί του άρθρου 235

α. Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται η περίπτωση δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 18 του ν. 4289/2021. Παρατηρείται ότι η αναφορά σε «κοινοφελείς σκοπούς κατά την έννοια της περ. η) του άρθρου 4 της Ενότητας Ι του παρόντος» είναι εσφαλμένη, γιατί αναφέρεται στο άρθρο 4 του υπό εξέταση νομοσχεδίου, πλην όμως εντάσσεται νομοτεχνικά στο άρθρο 18 του ν. 4289/2021, το άρθρο 4 του οποίου αναφέρεται σε διαφορετικό ζήτημα.

β. Στο εισαγωγικό εδάφιο του άρθρου η εκ παραδρομής αναφορά «της διαχείριση» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό «τη διαχείριση».

43. Επί του άρθρου 238

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 προστίθεται νέα παράγραφος 4 στο άρθρο 30 του ν. 5000/2022, περί ανάκτησης παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων, και ορίζεται ότι «[π]αραγραφή οποιασδήποτε αξίωσης του Δημοσίου για την ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης δεν εκκινεί, για όσο χρόνο δεν έχει παραγραφεί η εξουσία της Επιτροπής για έλεγχο της συμβατότητας της ενίσχυσης, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 17 του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη

λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (L 248). Οι διατάξεις του εθνικού δικαίου περί παραγραφής δεν τυγχάνουν εφαρμογής σε περιπτώσεις κρατικών ενισχύσεων που έχουν κριθεί παράνομες ή ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, σύμφωνα με τα άρθρα 107 έως και 109 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τις οποίες ζητείται η ανάκτηση, δυνάμει απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...). Περαιτέρω, ορίζεται ότι το δεύτερο ως άνω εδάφιο «εφαρμόζεται και σε περιπτώσεις ανάκτησης κρατικών ενισχύσεων, των οποίων η παραγραφή έχει εκκινήσει ήδη κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος».

Υπό το φως της αρχής της ασφάλειας δικαίου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ρύθμιση δεν καταλαμβάνει περιπτώσεις στις οποίες η παραγραφή, τουλάχιστον κατά την ενωσιακή της διάσταση, δηλαδή κατά το άρθρο 17 του ως άνω Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 (δεκαετία από τον χρόνο χορήγησης της παράνομης ενίσχυσης στον δικαιούχο), έχει ήδη επέλθει κατά την έναρξη ισχύος του νόμου.

44. Επί του άρθρου 239

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 προστίθεται νέα περίπτωση θ' στην παράγραφο 1 του ν. 4099/2012 και ορίζεται ότι «[α]νακτήσεις κρατικών ενισχύσεων, που χορηγήθηκαν σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3220/2004 (Α' 15), κατά το μέρος που έχουν κριθεί μη συμβατές με την εσωτερική αγορά, υλοποιούνται σύμφωνα με τη διαδικασία των άρθρων 30 και 31 του ν. 5000/2022 (Α' 226). Για τον προσδιορισμό των υπόχρεων ανάκτησης και τον υπολογισμό του ποσού προς ανάκτηση από έκαστο υπόχρεο, η αρμόδια, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 30 του ν. 5000/2022, αρχή αξιοποιεί κάθε πρόσφορο στοιχείο, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χρησιμοποιήθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες για την τυχόν σύνταξη εκθέσεων ελέγχου».

Ως προς την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων, οι οποίες χορηγήθηκαν σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3220/2004 και κρίθηκαν μη συμβατές με την εσωτερική αγορά, σημειώνονται τα εξής:

Με το άρθρο 2 του ν. 3220/2004 παρασχέθηκε δυνατότητα σε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις να σχηματίσουν ειδικό αφορολόγητο αποθεματικό ύψους μέχρι 35% των αδιανέμητων κερδών τους για την πραγματοποίηση επενδύσεων ισόποσης τουλάχιστον αξίας εντός τριετίας από το έτος σχηματισμού του. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την απόφαση 2008/723/ΕΚ της 18ης Ιουλίου 2007, έκρινε ότι η σύσταση των ως άνω αφορολόγητων αποθεματικών συνιστά καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά [άρθρο 107 ΣυνθΛΕΕ (87 ΣυνθΕΚ)], και ότι τα αντί-

στοιχα ποσά φόρου που ωφελήθηκαν οι επιχειρήσεις από το σχηματισμό των αποθεματικών αυτών πρέπει να ανακτηθούν ως παράνομες ενισχύσεις, εξαιρουμένων αυτών που ήταν συμβατές με τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς, όπως ίσχυαν κατά το χρόνο χορήγησής τους. Σε συμμόρφωση με την ως άνω απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με το άρθρο 47 του ν. 3614/2007 θεσπίσθηκαν διατάξεις για την ανάκτηση των ως άνω ενισχύσεων διά της υπαγωγής του αποθεματικού σε φόρο εισοδήματος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε πλήρως, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, με την ως άνω 2008/723/EK απόφασή της, και προσέφυγε στο ΔΕΕ. Με την απόφασή του της 1.3.2012 στην υπόθεση C-354/10, το ΔΕΕ έκρινε ότι η χώρα μας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε από τα άρθρα 4 έως 6 της ως άνω απόφασης της Επιτροπής, καθόσον παρέλειψε να λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία μέτρα προς ανάκτηση των ενισχύσεων που κρίθηκαν παράνομες και ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά. Σε συμμόρφωση με την ως άνω απόφαση του ΔΕΕ, θεσπίστηκε η τροποποιούμενη διάταξη του άρθρου 169 του ν. 4099/2012, διά της οποίας θεσπίσθηκε νέα ειδική διαδικασία ανάκτησης, ανεξάρτητη από την κοινή διαδικασία ανάκτησης παράνομων κρατικών ενισχύσεων του άρθρου 22 του ν. 4002/2011 (και πλέον των άρθρων 30-31 του ν. 5000/2022).

Δοθέντος ότι από τον χρόνο χορήγησης των επίμαχων ενισχύσεων (κατά τα έτη 2004 και 2005) έως την, διά των προτεινόμενων ρυθμίσεων, εκκίνηση νέου κύκλου ανάκτησης, με τη διαδικασία των άρθρων 30 και 31 του ν. 5000/2022, έχουν παρέλθει άνω των είκοσι ετών, επισημαίνεται ότι το ΣτΕ έχει κρίνει ως εξής για το ζήτημα της συμβατότητας των περί ανάκτησης διατάξεων του τροποποιούμενου άρθρου 169 του ν. 4099/2012 προς τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, κατά την εθνική και την ενωσιακή τους διάσταση: «Οι ως άνω διατάξεις του ν. 4099/2012, ερμηνευόμενες ενόψει των αρχών της υπεροχής, της ομοιόμορφης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου που επιβάλλουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής που διατάσσουν την ανάκτηση παρανόμων κρατικών ενισχύσεων [βλ. άρθρο 14 παρ. 3 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999, ΕΕ L 83 και αποφάσεις ΔΕΕ Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-232/05, ΕΥ:C:2006:651, σκ. 42, Επιτροπή κατά Πολωνίας, C-331/09, ΕΥ:C:2011:250, σκ. 55, και Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-549/09, ΕΥ:C:2011:672, σκ. 27], εφαρμόζονται προκειμένου να ανακτηθούν οι φόροι που αντιστοιχούσαν στα αφορολόγητα αποθεματικά που σχηματίσθηκαν βάσει των άρθρων 2 και 3 του ν. 3220/2004, κατά παρέκκλιση από οποιεσδήποτε άλλες γενικές ή ειδικές εθνικές διατάξεις, όπως αυτές του άρθρου 84 του ν. 2238/1994, περί παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσί-

ου για κοινοποίηση του φύλλου ελέγχου και επιβολή φόρου εντός πενταετίας από το τέλος του έτους μέσα στο οποίο λήγει η προθεσμία για την επίδοση της δήλωσης, υπό την έννοια ότι για την ανάκτηση των ως άνω ενισχύσεων δεν ισχύει ο χρόνος έναρξης της παραγραφής που αφορά το φόρο εισοδήματος του οικονομικού έτους, κατά το οποίο σχηματίστηκαν τα συνιστώμενα τις εν λόγω ενισχύσεις αφορολόγητα αποθεματικά. Τούτο διότι η εφαρμογή των ως άνω εθνικών διατάξεων θα μπορούσε να καταστήσει ουσιαστικά αδύνατη την ανάκτηση των παρανόμων ενισχύσεων και να στερήσει την πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου που έχουν ως σκοπό την εξάλειψη της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού που προκλήθηκε από το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα το οποίο αποκτήθηκε μέσω μιας τέτοιας ενισχύσεως (βλ. αποφάσεις ΔΕΕ Γερμανία κατά Επιτροπής, C- 277/00, EU:C:2004:238, σκ. 76, και Επιτροπή κατά MTU Friedrichshafen, C-520/07 P, EU:C:2009:557, σκ. 57, Land Rheinland-Pfalz κατά Alcan Deutschland GmbH, C-24/95, EU:C:1997:163, σκ. 34-37). Η ως άνω ερμηνεία των επίδικων διατάξεων δεν παραβιάζει, εξάλλου, τις συνταγματικές αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, οι οποίες αποτελούν και θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και τούτο διότι: α) Στην παρ. 3 του άρθρου 108 ΣΛΕΕ ορίζεται ότι το κράτος - μέλος οφείλει να ενημερώσει την Επιτροπή για οποιαδήποτε ενίσχυση προτίθεται να χορηγήσει και να αναμένει την έγκρισή της. Όταν δε η ενίσχυση αυτή καταβάλλεται χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση στην Επιτροπή, ο δικαιούχος της ενισχύσεως δεν έχει, κατά τον χρόνο αυτό, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα της χορηγήσεως της ενισχύσεως αυτής και δεν μπορεί να επικαλεσθεί μετέπειτα την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προκειμένου να εμποδίσει την ανάκτηση της ενισχύσεως, δεδομένου ότι ο κίνδυνος ανάκτησης μπορούσε να προβλεφθεί ήδη κατά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως (βλ. απόφαση ΔΕΕ Unicredito Italiano, C-148/04, EU:C:2005:774, σκ. 104 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση, δεν νοείται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων των ενισχύσεων ως προς τη νομιμότητα των αφορολόγητων αποθεματικών που είχαν σχηματίσει βάσει των άρθρων 2 και 3 του ν. 3220/2004, δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές δεν είχαν προηγουμένως εγκριθεί από την Επιτροπή (βλ. σχετικά αποφάσεις ΔΕΕ CELF και Ministre de la Culture et de la Communication, C-1/09, EU:C:2010:136, σκ. 53· Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-419/06, EU:C:2008:89, σκ. 67· Ιταλία κατά Επιτροπής, C-91/01, EU:C:2004:244, σκ. 65-66) και β) Στο άρθρο 15 του ως άνω κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 [νυν άρθρο 17 Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589] προβλέπεται ότι οι εξουσίες της Επιτροπής για ανάκτηση των παράνομων ενι-

σχύσεων υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής από την ημέρα που χορηγήθηκαν οι ενισχύσεις αυτές, έτσι ώστε να τηρείται η αρχή της ασφάλειας δικαίου και να διασφαλίζεται ότι οι επιχειρήσεις θα κληθούν να επιστρέψουν τις παράνομες ενισχύσεις που έχουν λάβει, εντός ευλόγου χρόνου (βλ. δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 [και πλέον εικοστή έκτη αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589], βλ. και απόφαση ΔΕΕ, *Salzgitter AG*, C- 408/04, ΕΥ:C:2008:236, σκ. 102). Την παραγραφή δε αυτή μπορούν να επικαλεσθούν τόσο το ενδιαφερόμενο κράτος - μέλος, όσο και ο δικαιούχος της ενισχύσεως. Ενόψει, όμως, του ότι και η εξουσία της Επιτροπής ως προς την ανάκτηση παράνομων ενισχύσεων, που χορηγούν τα κράτη - μέλη, δεν είναι απρόθεσμη, αλλά υπόκειται, κατά τα προεκτεθέντα, προς προστασία της αρχής της ασφάλειας δικαίου, σε παραγραφή, οι προαναφερθείσες διατάξεις του ν. 4099/2012 -ερμηνευόμενες ενόψει και της αρχής αυτής, καθώς και του ότι, κατ' αρχήν, εύλογος χρόνος για την άσκηση της εξουσίας του Δημοσίου προς επιβολή φόρων είναι η πενταετία (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1738/2017)- έχουν την έννοια ότι τα φύλλα ελέγχου, με τα οποία καταλογίζονται στις επιχειρήσεις τα ποσά των παράνομων ενισχύσεων, στις οποίες αφορούν οι εν λόγω διατάξεις, καθώς και των σχετικών τόκων, δεν μπορεί να εκδοθούν μετά την πάροδο πενταετίας από το τέλος του έτους (2012), κατά το οποίο δημοσιεύθηκε ο αποβλέπων στην ανάκτηση των ενισχύσεων ανωτέρω ν. 4099/2012» (ΣτΕ 2656/2018, 281/2022, βλ. και ΣτΕ 1282/2023).

Συνεπώς, η προτεινόμενη παράγραφος 2, διά της οποίας ορίζεται ότι προϋπόθεση για την ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις που επέρχονται στον ν. 4099/2012 με την προτεινόμενη παράγραφο 1, «αποτελεί η μη κοινοποίηση φύλλων ελέγχου ή η προηγούμενη ακύρωση των κοινοποιηθέντων φύλλων, μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου», δεν φαίνεται να βρίσκεται σε αρμονία με την ανωτέρω νομολογία του ΣτΕ.

45. Επί του άρθρου 240 σε συνδυασμό με το άρθρο 258

Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι «σε συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος και εξ αγχιστείας των θυμάτων του αεροπορικού δυστυχήματος που έλαβε χώρα την 11η Σεπτεμβρίου 2004, στη θαλάσσια περιοχή της Σιθωνίας της Περιφερειακής ενότητας Χαλκιδικής (...) καταβάλλεται από το Ελληνικό Δημόσιο εύλογη αποζημίωση για την ψυχική οδύνη που υπέστησαν λόγω του ανωτέρω γεγονότος, κατόπιν υποβολής σχετικής

αίτησης από τους δικαιούχους. Η καταβολή της αποζημίωσης τελεί υπό την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες, μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος, δεν έχουν λάβει από το Ελληνικό Δημόσιο οποιοδήποτε ποσό αποζημίωσης για το εν λόγω ατύχημα, ούτε τους έχει επιδικασθεί σχετικό ποσό με τελεσίδικη δικαστική απόφαση».

Συναφώς, παρατηρούνται τα εξής:

α) Στους δικαιούχους της προτεινόμενης ρύθμισης δεν περιλαμβάνονται οι σύζυγοι. Συνεπώς, ερωτάται αν αυτή είναι η βούληση του νομοθέτη ή αν πρόκειται για παραδρομή.

Περαιτέρω, όπως ορίζει το άρθρο 1461 του Αστικού Κώδικα, τα πρόσωπα είναι μεταξύ τους συγγενείς εξ αίματος σε ευθεία γραμμή, αν το ένα κατάγεται από το άλλο (συγγένεια μεταξύ ανιόντων και κατιόντων), π.χ., οι γονείς με τα τέκνα (α' βαθμού συγγενείς), ο παππούς με τον εγγονό (β' βαθμού συγγενείς). Συγγενείς εξ αίματος σε πλάγια γραμμή είναι τα πρόσωπα που, χωρίς να είναι συγγενείς σε ευθεία γραμμή, κατάγονται από τον ίδιο ανιόντα, π.χ. αδέρφια (β' βαθμού), πρώτα ξαδέρφια (δ' βαθμού). Ο βαθμός της συγγένειας ορίζεται από τον αριθμό των γεννήσεων που συνδέουν τα πρόσωπα. Αντίστοιχα, για τη συγγένεια εξ αγχιστείας, σύμφωνα με το άρθρο 1462 του ΑΚ, «οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και στον ίδιο βαθμό. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του συμφώνου συμβίωσης. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου ή του συμφώνου συμβίωσης από το οποίο δημιουργήθηκε». Στο πλαίσιο αυτό, οι γονείς του/της συζύγου του θύματος έχουν με το θύμα συγγένεια εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή α' βαθμού, τα αδέρφια της/του συζύγου του θύματος έχουν με το θύμα συγγένεια εξ αγχιστείας σε πλάγια γραμμή β' βαθμού κ.ο.κ.

Η ρύθμιση φαίνεται να καταλαμβάνει τη συγγένεια, τόσο σε ευθεία όσο και σε πλάγια γραμμή, γιατί, αφενός, δεν διακρίνει και, αφετέρου, δεν περιλαμβάνεται σχετική διευκρίνιση στην Αιτιολογική Έκθεση. Οπότε, κατά τα ανωτέρω, καταλαμβάνονται, ως δικαιούχοι, τα τέκνα των θανόντων, οι γονείς, τα εγγόνια τους, τα αδέρφια τους, οι γονείς και τα αδέρφια των συζύγων τους κ.λπ.

β) Το δικαίωμα αποκατάστασης της ψυχικής οδύνης των μελών της οικογένειας του θύματος αδικοπραξίας θεμελιώνεται στο άρθρο 932 εδ. γ' του Αστικού Κώδικα. Η ανωτέρω διάταξη υιοθετεί, όχι τον όρο αποζημίωση, αλλά τον όρο «χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης», επειδή, προφα-

νώς, δεν πρόκειται για πλήρη αποζημίωση, αλλά για εύλογη, η οποία αποσκοπεί στην άμβλυνση του ψυχικού πόνου των μελών της οικογένειάς του εξαιτίας της θανάτωσης του προσώπου, ενώ η επιδίκασή της από το δικαστήριο είναι δυνατή. Κατά πάγια νομολογία, μέλη της οικογένειας του θανόντος, και, άρα, δικαιούχοι της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης, είναι τα πρόσωπα εκείνα που συνδέονται με στενό οικογενειακό δεσμό, υπό την έννοια του δεσμού στενής συγγένειας και αγάπης με τον θανόντα, και οι οποίοι δοκιμάσθηκαν ψυχικά από την απώλειά του, ανεξάρτητα από το αν ζούσαν μαζί του ή χωριστά (ΟΛΑΠ 21/2000, ΑΠ 51/2018, 442/2017).

46. Επί του άρθρου 244

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, οι λέξεις «πάσης φύσεως δικαιопραξίες εμπράγματος ή ενοχικών δικαιωμάτων επί δημόσιων ακινήτων» θα ήταν σκόπιμο να αντικατασταθούν από τις λέξεις «πάσης φύσεως εμπράγματος ή ενοχικές δικαιопραξίες επί δημόσιων ακινήτων».

47. Επί των άρθρων 250 και 255

Με το άρθρο 250 προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η παράταση των συμβάσεων εργασίας προσωπικού του δημόσιου υγειονομικού μηχανισμού και των εποπτευόμενων φορέων του Υπουργείου Υγείας, συμπεριλαμβανομένων των συμβάσεων επικουρικού προσωπικού των κλάδων ιατρικού, νοσηλευτικού και πάσης φύσεως λοιπού προσωπικού των νοσοκομείων του Ε.Σ.Υ., των δομών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, των δομών ψυχικής υγείας του Εθνικού Δικτύου Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (Ε.Δ.Υ.Ψ.Υ.), των εποπτευόμενων φορέων του Υπουργείου Υγείας, του Γ.Ν. Θεσσαλονίκης «Γ. Παπαγεωργίου», των στρατιωτικών νοσοκομείων, του Νοσηλευτικού Ιδρύματος Μετοχικού Ταμείου Στρατού (Ν.Ι.Μ.Τ.Σ.), των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, καθώς και επικουρικού προσωπικού των προνοιακών φορέων που εποπτεύονται από το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Ειδικότερα, με την παράγραφο 4 ορίζεται ότι «[η] παράταση των συμβάσεων των παρ. 1, 2 και 3 δεν μεταβάλλει τον χαρακτήρα της σχέσης εργασίας, βάσει της οποίας προσλήφθηκαν οι απασχολούμενοι στις θέσεις αυτές, και δεν προσμετράται στο ανώτατο χρονικό διάστημα των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, κατά την έννοια των άρθρων 5, 6 και 7 του π.δ. 164/2004 (Α' 134), ούτε εμπίπτουν στους λοιπούς περιορισμούς των ίδιων ως άνω άρθρων».

Περαιτέρω, με το άρθρο 255 παρατείνονται οι συμβάσεις εργασίας προσωπικού ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου της Γενικής Γραμματείας Αποκατάστασης Φυσικών Καταστροφών και Κρατικής Αρωγής του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, που συνήφθησαν, σύμφωνα με το άρθρο 36 του ν. 4765/2021. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του υπό τροποποίηση άρθρου 86 του ν.5195/2025, «[οι] παρατάσεις των συμβάσεων εργασίας που διενεργούνται σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2, δεν μεταβάλλουν τον χαρακτήρα της σχέσης εργασίας, βάσει της οποίας προσλήφθηκαν οι απασχολούμενοι στις θέσεις αυτές, και δεν προσμετρώνται στο ανώτατο χρονικό διάστημα των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, κατά την έννοια των άρθρων 5, 6 και 7 του π.δ. 164/2004 (Α' 134)».

Με το π.δ. 164/2004 προσαρμόσθηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου της 28.6.1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει συναφθεί μεταξύ των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, U-NICE και CEEP (Ε.Ε.Λ. 175/10.7.1999), όσον αφορά στο προσωπικό του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπό το φως της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης της εργασίας ορισμένου χρόνου σε σχέση με την εργασία αορίστου χρόνου και της αποτροπής τυχόν κατάχρησης από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 1 του π.δ/τος 164/2004). Η Οδηγία στοχεύει στην «αποτροπή της κατάχρησης σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με την λήψη από τα κράτη - μέλη, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής (ρήτρα 5 του παραρτήματος αυτής) (...)» (ΑΠ 196/2021). Κατά τη ρήτρα 5 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: «(α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση [διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου] (β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων ορισμένου χρόνου (γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων 29 εργασίας». Επίσης, τα κράτη - μέλη «(...) καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου θεωρούνται "διαδοχικές" και χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου». Ο εθνικός νομοθέτης έλαβε συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής, και έχει εξειδικεύσει τις εν λόγω συνθήκες με τα π.δ. 81/2003 και 164/2004 (βλ. ΑΠ 310/2011). Το π.δ. 164/2004 επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, την κατάρτιση διαδοχικών συμβάσεων, εφόσον αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους

(βλ. άρθρο 5), ορίζοντας, περαιτέρω, ανώτατο επιτρεπόμενο αριθμό συμβάσεων τις τρεις (3) και ανώτατη διάρκεια τους είκοσι τέσσερις (24) μήνες σε συνολικό χρόνο διάρκειας απασχόλησης (άρθρο 6 παρ. 1). Εξ άλλου, επιτρέπει την υπέρβαση της ανώτατης διάρκειας απασχόλησης αποκλειστικά ως προς περιπτώσεις ειδικών, ως προς τη φύση και το είδος της εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων «που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή ιουδιήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο 6 παρ. 2).

Εν προκειμένω, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη μέλη από τη ρήτρα 5 της εν λόγω Οδηγίας παραβιάζονται με τη διατήρηση σε ισχύ παρεκκλίσεων από τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κατάχρησης των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (υπόθεση C-238/14). Σημειώνεται, επίσης, ότι δεν επιτρέπεται η σύναψη διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με μόνο δικαιολογητικό λόγο τη θέσπισή τους από μία γενικού περιεχομένου νομοθετική ή κανονιστική διάταξη (βλ., συναφώς, υποθέσεις C-364/07, C-378/07 έως 380/07, C-162/08 έως 164/08 και C-519/08). Εξ άλλου, η έννοια «διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου» καταλαμβάνει και την αυτοδίκαιη παράταση των συμβάσεων δυνάμει ρητών εθνικών διατάξεων (ρήτρα 1 και ρήτρα 5 σημ. 2 της Οδηγίας). Σε περίπτωση καταχρηστικής χρήσης των διαδοχικών συμβάσεων, εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια η ερμηνεία και εφαρμογή κρίσιμων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, ως μέτρου που παρέχει αποτελεσματικές και ισοδύναμες εγγυήσεις προστασίας, ώστε να επιβάλλεται η προσήκουσα κύρωση για την κατάχρηση και να εξαλείφονται οι συνέπειες παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. C-760/18 και ΑΠ 104/2022 και ΜΠρΛας 266/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ενωσιακές ρυθμίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

48. Επί του άρθρου 251

Το τέταρτο εδάφιο του νέου άρθρου 72 παρ. 1 ν. 5079/2023, το οποίο προστίθεται με την προτεινόμενη ρύθμιση, ορίζει ότι «[α]ν έχει περιέλθει στο Ελληνικό Δημόσιο άλλο εμπράγματο δικαίωμα, πλην της κυριότητας, επί ακινήτου μέσω, ιδίως, δωρεών, κληρονομιών, κληροδοσιών ή συντελεσμένων

απαλλοτριώσεων για σκοπούς του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ως άσκηση αποκλειστικής διαχείρισης που ομοίως περιέρχεται στο Υπουργείο αυτό, νοείται η αποκλειστική άσκηση από το τελευταίο για λογαριασμό του Δημοσίου, έναντι κάθε άλλης δημόσιας αρχής και έναντι τρίτων, των δικαιωμάτων του φορέα του οικείου εμπράγματος δικαιώματος. Στα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνεται η ανάληψη και εκτέλεση κάθε συμβατικής και άλλης δέσμευσης έναντι τρίτων». Σύμφωνα με την κατ' άρθρον ανάλυση της αξιολογούμενης ρύθμισης, «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση, με την οποία τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 5079/2023, επιδιώκεται η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου στη διαχείριση και αξιοποίηση από το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας της ακίνητης περιουσίας που έχει περιέλθει στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου ή επί της οποίας αυτό κατέχει άλλο εμπράγματο δικαίωμα και η οποία έχει αφιερωθεί σε σκοπούς του Υπουργείου μέσω δωρεών, κληρονομικών, κληροδοσιών ή συντελεσμένων απαλλοτριώσεων».

Συναφώς παρατηρείται ότι τα περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα (δηλαδή τα εμπράγματα δικαιώματα, πλην της κυριότητας, που είναι το πληρέστερο εμπράγματο δικαίωμα), στα οποία αναφέρεται η προτεινόμενη ρύθμιση, είτε ρυθμίζονται στον Αστικό Κώδικα (ΑΚ 973, ενέχυρο, υποθήκη, προσωπικές και πραγματικές δουλείες) είτε θεσπίζονται με ειδικούς νόμους, π.χ. δικαίωμα επιφάνειας, άρθρα 18 επ. ν. 3986/2011), παρέχουν εξουσίες πάνω σε πράγμα ή ξένο δικαίωμα, το είδος και το εύρος των οποίων εξαρτάται από το εμπράγματο δικαίωμα. Συνεπώς, η φράση που απαντά στην προτεινόμενη ρύθμιση «(...) ως άσκηση αποκλειστικής διαχείρισης που ομοίως περιέρχεται στο Υπουργείο αυτό, νοείται η αποκλειστική άσκηση από το τελευταίο για λογαριασμό του Δημοσίου, (...) των δικαιωμάτων του φορέα του οικείου εμπράγματος δικαιώματος» θα ήταν ορθότερο να αντικατασταθεί από τη φράση «(...) ως άσκηση αποκλειστικής διαχείρισης που ομοίως περιέρχεται στο Υπουργείο αυτό, νοείται η αποκλειστική άσκηση από το τελευταίο για λογαριασμό του Δημοσίου, (...) των εξουσιών που αποτελούν περιεχόμενο κάθε εμπράγματος δικαιώματος». Το επόμενο εδάφιο ορίζει ότι «[σ]τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνεται η ανάληψη και εκτέλεση κάθε συμβατικής και άλλης δέσμευσης έναντι τρίτων». Εννοείται ότι, παρά τη γενική αναφορά σε «κάθε συμβατική ή άλλη δέσμευση», νοείται η ανάληψη και εκτέλεση δεσμεύσεων εντός των ορίων των εξουσιών κάθε εμπράγματος δικαιώματος. Στα εμπράγματα δικαιώματα ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού, σύμφωνα με την οποία, το είδος και το περιεχόμενό τους δεν μπορεί να

μεταβληθεί συμβατικά, κατά τροποποίηση του νομοθετικά προσδιορισμένου περιεχομένου τους.

49. Επί του άρθρου 254

Με την παράγραφο 2, προτείνεται, μεταξύ άλλων, η διαγραφή της λέξης «απένταξη» στην παράγραφο 3Α του υπό τροποποίηση άρθρου 14 του π.δ. 77/2023. Παρατηρείται, ωστόσο, ότι στο δεύτερο εδάφιο αυτού η λέξη «απένταξη» διατηρείται, ενώ κατ' αντιπαράβολή προς την ισχύουσα ρύθμιση φαίνεται να διαγράφεται η λέξη «τακτοποίηση». Ερωτάται, εν προκειμένω, προς άρση της σύγχυσης που δημιουργείται, ποια είναι ακριβώς η βούληση του νομοθέτη.

Αθήνα, 8 Δεκεμβρίου 2025

Οι Εισηγητές
Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονική Συνεργάτις
Γεώργιος Φωτόπουλος
Μαρία Αθανασοπούλου
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του
Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών